

SMI
STOCKHOLMS
MUSIKPEDAGOGISKA
INSTITUT

Röst och identitet i relation till omvärlden ur ett andraspråksperspektiv

Examensarbete
Logonomexamen
Vårterminen 2019
Poäng 15hp
Malin Güettler
Handledare: Susanna Leijonhufvud

Sammanfattning

Studiens syfte var att undersöka rösten i språkskiftet mellan modersmålet och andraspråket kopplat till identitet och känslomässig närhet. Den känslomässiga närheten betecknas i studien som språkets *sinnliga närvaro*. Genom intervjuer och perceptuell röstanalys undersöker studien informanternas uttryck i rösten i språkbytet mellan andraspråket och modersmålet i förhållande till *sinnlig närvaro*, samt till deras egna upplevelse av sin röstliga identitet. Som bakgrund går studien igenom begrepp som närvaro, andraspråk, röst och identitet. Undersökningen genomfördes med hjälp av kvalitativa intervjuer och perceptuell röstanalys. För analys och tolkning användes Paul Ricoeurs mall för *narrativ identitet*. Resultatet visar på att den *sinnliga närvaron* överlag är starkare i modersmålet och att förändringar av olika röstparametrar kan avläsas i rösten, men att frågan är mer komplex än mätbar och att rösten liksom identiteten hela tiden skapas på nytt i relation med omvärlden.

Stockholms Musikpedagogiska Institut
Självständigt arbete 15hp

Titel	Röst och identitet i relation med omvärlden - ur ett andraspråksperspektiv
Engelsk titel	Voice and identity in relation to the surrounding world – from a second language perspective
Författare	Malin Güettler
Handledare	Susanna Leijonhufvud
Datum	2019-06-03
Antal sidor	46
Nyckelord	Röst, identitet, modersmål, andraspråk, berättelse, hermeneutik, Paul Ricoeur, narrativ identitet, närvaro, sinnlig närvaro, språkväxling, kommunikation

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	6
1.1 Sinnlig närvaro.....	8
1.2 Syfte	8
1.3 Forskningsfrågor	8
2. Bakgrund	9
2.1 Röst och språk.....	9
2.1.1 Det talade språket	9
2.1.2 Upplevelsen av sin egen röst.....	10
2.1.3 Andraspråk och flerspråkighet	11
2.1.4 Talat språk och kultur	11
2.2 Tidigare forskning om röst och språk i ett andraspråksperspektiv	12
2.3 Identitet.....	13
2.3.1 Självpupplevd identitet.....	14
2.3.2 Kollektiv identitet.....	14
2.3.3 Identitering och vokal identitet	14
3. Teori	15
3.1 Den hermeneutiska teorigrunden	16
3.2 Ricoeur och den meningsskapande berättelsen	17
3.2.1 Det narrativa identitetsskapandet	17
3.2.2 Centrala begrepp för min studie.....	19
3.2.3 Annan forskning som använder sig av Narrativ identitet som metod	19
4. Metod	20
4.1 Studiens design	20
4.2 Urval och etiska överväganden.....	20
4.2.1 Presentation av informanterna.....	21
4.3 Genomförande.....	22
4.3.1 Kvalitativ undersökning med semistrukturerade intervjuer.....	22
4.4 Analysmetod	22
4.4.1 Perceptuell röstanalys	23
4.4.2 Transkribering och bearbetning	23
4.4.3 Beskrivning av analysprocessen, från del till helhet	23
5. Analys av resultat.....	25

5.1 Analysteman	25
5.3 Perceptuella röstanalyser av berättelserna	26
5.3.1 Röstanalyser	26
5.4 Sammanförandet av analysens olika delar	29
5.4.1 Analysresultat utifrån modersmålets sinnliga närvaro	30
5.4.2 Analysresultat utifrån andraspråkets sinnliga närvaro	32
5.4.3 Analysresultat utifrån röstens förändring vid språkbyte	34
5.5 Sammanfattning av resultat	35
6. Diskussion	36
6.1 Resultatdiskussion	36
6.2 Implikationer	37
6.3 Metoddiskussion	37
6.4 Vidare forskning	39
6.5 Epilog	39
Referenser	40
Bilaga 1: Pilotundersökningen	42
Bilaga 2. Undersökningens upplägg	44

Förord

Först vill jag tacka mina fantastiska informanter som delade med sig av sig själva och sina erfarenheter med sina röster och berättelser.

Tack Susanna Leijonhufvud för din skärpa och din inspirerande handledning som hjälpte mig att styra åt rätt håll.

Tack till Rasmus, Bille och Andreas för tålamod och för all tid jag fick för att genomföra det här arbetet.

Prolog

Språkbytet blev inte lättare av att hon förbjöd sig själv att använda ordbok. Då skulle den känslomässiga närheten i dikterna ha gått förlorad, menar hon. Istället ville hon att poesin skulle komma av sig själv, precis som den alltid har gjort på hennes modersmål.¹

---

¹ Staffan Eng, ”Jila Mossaed”, *Språktidningen* nr: 2, (2019), s. 32.

1. Inledning

Citatet i prologen kommer från Staffan Eng's porträtt av den svenska och tillika iranska poeten Jila Mossaed, som hösten 2018 blev invald i Svenska Akademin.² Mossaed kom till Sverige 1986 och insåg snart att språkbytet mellan svenskan och persiskan var livsnödvärdigt för hennes författarskap, eftersom hon ville fortsätta att verka som poet och även bli läst i Sverige. Språkbytet i hennes författarskap, från modersmålet till det nya språket, handlade inte bara om ord. Mossaed menar att för att skapa poesi krävs en känslomässig närhet till det språkliga uttrycket och därför förbjöd hon sig själv att använda ordbok när hon började skriva poesi på svenska, för att inte tappa närheten till känslorna. Hon menar att poesin bara ”kommer” om man som författare och poet verkligen är berörd av något. ”Det är som att jag har ett organ i kroppen som producerar poesi.”³ Poesin blir på så sätt ”sannare” än prosan. Mossaed identifierar ”något” i språket, som en känslomässig närvaro, att vara sann mot sig själv i och genom språket. I språkbytet framträder skillnader i ”närhet” och ”äkthet” enligt Mossaed. I den här studien kommer jag att undersöka den känslomässiga ”sanna” närvaron som kan visa sig genom röstens uttryck i bytet mellan modersmål och andraspråk. Detta har jag begreppsliggjort som språkets *sinnliga närvaro*.

Under några tidiga vuxenår studerade jag på en teaterskola i Danmark. Jag insåg ganska snart att jag behövde lära mig danska eftersom mina klasskamrater inte förstod svenska. Jag började lära mig danska ord och uttryck. Men allt lät fortfarande som svenska. Först när jag vågade ta de danska språkljuden i munnen hände det någonting i mig själv. Det kändes som om jag låtsades och ”spelade” att jag var någon annan och rösten jag fick låt annorlunda. Jag fick dra ihop vokaler och konsonanter i munnen och skapade ljud jag aldrig hade gjort tidigare. Tungan och läpparna gick i spinn. Jag började låta som någon annan än den jag var van vid att höra mig själv som och jag upplevde sällan att jag liksom på svenskan hade en känslomässig närhet eller sinnlig närvaro till det jag uttryckte. Bristen på sinnlig närvaro kunde uttrycka sig i att jag hade svårt att uttrycka min specifika upplevelse eller känsla i stunden, kopplat till mig själv. Eftersom jag studerade teater fick jag kämpa extra mycket. Skådespeleri handlar om just närvaro, närvaro i sig själv och i mötet med situationen. För att finansiera mitt uppehälle arbetade jag extra på bageri, på ålderdomshem och med barn på förskola. Vardagssnacket och mötet med människor i olika delar av samhället hjälpte mig att möta mig själv i språket i olika varianter och i ljuden i rösten.

Sakta men säkert blev jag mer säker på att forma ljuden och jag vågade ta mer plats med språket med min nya ”danska röst”, som jag upplevde lite hårdare i tonen, monotonare, men ändå svängigare, på ett helt nytt sätt. Svårigheten låg i att uttrycka det intima och känslomässiga eftersom rösten och språkljuden inte helt hängde med i vad jag ville säga. Jag upplevde som att en ”matta” låg mellan mig själv och min röst, mellan mina känslor och språket och det kändes inte som ”äkta”. Då var det lättare att hålla tyst och inte säga någonting alls. Jila Mossaed beskriver att ”modersmålet är som en hud som aldrig faller av”.⁴ På samma sätt som Mossaed liknar modersmålet med hud som aldrig kan falla av,

---

² Staffan Eng, *Språktidningen* 2019.

³ Ibid, s. 32.

⁴ P1 Kultur – Jila Mossaeds inträde i Akademin och Springsteens segertåg på Brodway. (Radio-program) Stockholm: Sveriges Radio. 2018. <https://sverigesradio.se/avsnitt/1202952>

tänker jag att andraspråket kan liknas vid en matta mellan mig själv och orden, som med tiden kan bli tunnare ju mer den används.

När jag efter några år återvände till Sverige och ”mötte mig själv” på svenska igen var det en enorm lättnad, jag kände mig fri! Jag behövde inte kämpa med inlevelsen och ”mattan” mellan orden och känslorna var borta. Jag kände mig som ett med språket och var närvarande både kroppsligt, känslomässigt och sinnligt. Min erfarenhet av att möta mig själv i det danska språket gjorde att jag blev nyfiken på att forska vidare om rösten i mötet med språket och identiteten. Danskan ligger nära svenskan som språkgrupp och går på många sätt inte att jämföra med språk från vitt skilda språkgrupper, men min upplevelse är att det även kan uppstå problem att komma nära sig själv i en annan dialekt av samma språk. Min erfarenhet och min ”levda kunskap”⁵ är min utgångspunkt, och i den här uppsatsen undersöker jag rösten och identitetens förändring i skiftet mellan olika språk från olika språkgrupper.

En stor andel av Sveriges befolkning är flerspråkiga och har ett annat modersmål än svenska. Rösten är ett demokratiskt verktyg och alla har rätt att få sin röst hörd och en möjlighet att kunna kommunicera sina åsikter och känslor. Ett enligt mig segregerat samhälle som Sverige ger inte alltid möjlighet för möten och kommunikation mellan olika grupper i samhället och över kulturella gränser. Om osäkerheten och rädslan för att låta sin nya röst i andraspråket klinga i nya rum och sammanhang, kanske det är lättare att hålla tyst. Att som vuxen erövra sig själv i ett nytt språk tar lång tid. Det handlar dels om alla nya ord och betoningar och kulturellt betingade uttryck. Men det handlar också om ett delvis helt nytt sätt att använda rösten på.

Jag har döpt uppsatsen till *Röst och identitet i relation med omvärlden - ur ett andraspråksperspektiv*. Som redskap för att skapa relationen använder jag berättandet för att undersöka den sinnliga närvaron i rösten och hur den kan påverkas i språkbytet och mötet med omvärlden. Genom berättelsen eller *narrativet* för människan en kommunikation med omvärlden. I den mellanmänniska kommunikationen, möter människan sig själv genom språket i olika varianter.

Området är rörigt, rörligt och komplext. För att gå in i det existentiella fältet omkring röst, språk och identitet behövde jag plocka isär detta komplex i olika delar och belysa det från flera håll. Delarna bildar sedan en karta för läsaren att titta på området utifrån. Inga delar är helt isolerade från varandra, de rör sig hela tiden och är svåra att skilja åt.

---

⁵ Louise Andersson ”Tricky business!”, i *Normkritisk pedagogik, Makt, lärande och strategier för förändring*, red. Janne Bromseth & Frida Darj (Uppsala: Uppsala universitet, 2010), s. 267.

1.1 Sinnlig närvaro

Retoriken runt begreppet *närvaro* är bred och rör sig inom många olika områden. I Augustines⁶ analys av tid, rör sig ”nuet” i tiden mellan dåtid, nutid och framtid.⁷ I teater handlar allt om *närvaro*. En skådespelare arbetar alltid med att vara närvarande både i kropp och röst i situationen och att vara ”här och nu” med sin medspelare. Både Konstantin Stanislavskij⁸ och Patsy Rodenburg⁹ talar om ”koncentrationscirklar” och *närvaro* på olika nivåer i förhållande till publiken eller omvärlden. Men det finns även metoder för andra än skådespelare att vara närvarande i livet med sig själv. Meditation, mindfulness och yoga är några populära träningsformer som med hjälp av andning och ”närvaro i kroppen” tränar ett ”här och nu” i mötet med sig själv och livet utanför. Alla strävar efter ett ”nu” som inte innefattar varken det förgångna eller framtiden.

En sinnlig upplevelse kan vara att komma ihåg smaken av mormors pannkakor, doften av en klasskamrats sura fotsvett eller minnas känslan av din gamla hunds päls mellan fingrarna. Det kan också vara ljudet av tåget som passerade utanför fönstret var femte minut, eller bilden av köksbordet därhemma. *Med sinnlig närvaro menar jag att vara fysiskt och psykiskt närvarande i de känslomässiga upplevelserna.*

Augustine beskriver röstens ”existens i form av ljud” i förhållande till dåtid, nuet och framtid:

Before it sounds, it can not be mesasured-it does not exist; when it sounds, it can not be mesasured-it is a now; after it has sounded, it can not be mesasured-it is past.¹⁰

Han menar att det bara är ”nuet” som existerar och kan mätas, men å andra sidan har ”nuet” ingen längd eftersom det hela tiden passerar förbi mellan dåtid och framtid. ”Nuet” måste vara i rörelse annars skulle inte tiden existera. ”The *now* is the moment in which the future moves in to the past”.¹¹ Därför påverkas det som händer i rösten i ”nuet” på ett *sinnligt* plan av ”dåtiden” och förändrats i mötet med mottagaren in i ”framtiden”.

1.2 Syfte

Studiens syfte är att undersöka hur den *sinnliga närvaron* i språket visar sig i rösten.

1.3 Forskningsfrågor

1. Hur kan *sinnlig närvaro* uppfattas och uttryckas i ett modersmål?
2. Hur kan *sinnlig närvaro* uppfattas och uttryckas i ett andraspråk?
3. Hur skiljer sig röstens *sinnliga närvaro* i ett andraspråk jämfört med ett modersmål?

---

⁶ Augustine (354 - 430 e.Kr) filosof, teolog och retoriker.

⁷ Sven Bjerstedt, Hanne Fossum, Susanna Leijonhufvud, Lia Lonnert, ”The musical present: A polyphonic philosophical investigation”, *Nordisk musikpedagogisk forskning* Årbok 17 (2016) s. 27.

⁸ Konstantin Stanislavskij (1863 - 1938) var rysk skådespelare och teaterdirektör, samt en av teaterhistoriens största teoretiker i västvärlden.

⁹ Patsy Rodenburg har bland annat skrivit om röst och närvaro i böckerna *Prescens* (2007) och *The actor speaks* (2000).

¹⁰ Augustine (n.d), *Confessions*. A. C. Outler (Ed. & Trans). (Dallas: Editor) se Sven Bjerstedt, Hanne Fossum, Susanna Leijonhufvud, Lia Lonnert, ”The musical present: A polyphonic philosophical investigation”, *Nordisk musikpedagogisk forskning* Årbok 17 (2016) s. 15.

¹¹ Augustine, se Bjerstedt & Fossum & Leijonhufvud & Lonnert 2016, s. 15.

2. Bakgrund

Att reflektera över sin röst är ofta svårt för många. Ändå använder de flesta rösten varje dag - medvetet eller omedvetet. Den uttrycker känslor, sjunger, skrattar, gråter, informerar och konverserar. Rösten hör ihop med kroppen, men det är inte alltid som orden, rösten och kroppsspråket förmedlar samma budskap. Att tala om identitet är också ett område som inte är lätt att definiera. Identitet är ett flytande begrepp som kan förstås på många olika sätt och är liksom rösten ett högst personligt kapitel. Både rösten och identiteten är relationella fenomen som uppstår och skapas i relation och i samklang eller dissonans med omvärlden. Tiri Bergesen Schei förklarar relationen mellan röst och identitet på det här sättet:

Identitet er ikke en merkelapp man setter på visse sider eller egenskaper ved ett individ. Identitet er selve det som individet formes av, og formen som uttrykkes til enhver tid. Identitet er ”avtrykk” som kan høres og sees i individets praksis. Individet er hele tiden i støpeskjeen. Man befinner seg alltid i identivering, mens man er, har og søker identitet.¹²

Bakgrundskapitlet är uppdelat i tre delar, med olika underavsnitt. Den första delen tar upp röst och språk. Den andra delen tar upp tidigare forskning om röst och språk i ett andraspråksperspektiv och den tredje delen söker omfatta identitetsbegreppet för studiens syfte.

2.1 Röst och språk

Rösten som ”instrument” befinner sig inne i kroppen, det verbala språket förmedlas genom rösten, eller genom teckenspråk ut i omvärlden. Språket kan få den talade rösten att låta på olika sätt. Det här kapitlet belyser den talade rösten och språk, utifrån olika perspektiv.

2.1.1 Det talade språket

Ibland behövs det inte ord när någon talar, eftersom kroppen har en förmåga att förmedla budskapet utan talade ord. ”Kroppsspråket” som också kallas det *extralingvistiska kroppsspråket* kan samarbeta med eller motarbeta med orden, *det verbala språket*. När uttrycket är *kongruent* förmedlar rösten och kroppen samma sak, det vill säga att känslan förmedlas genom rösten. Med det *paralingvistiska kroppsspråket* kan uttrycket varieras, med hjälp av tillexempel betoningar, pauseringar och variationer i röststyrka.¹³ För att förstå hur rösten alstras kommer här en kort beskrivning:

Röstinstrumentet¹⁴ består av *andningsorgan*, *röstorgan* och *artikulationsorgan*. Samarbetet mellan organen resulterar i hur rösten låter. Rösten är en del av röstinstrumentet och det liknar inte någon annans. Det finns delar som du har ärvt anatomiskt och det finns delar som formats av ditt liv och sammanhang.¹⁵ Andningsapparaten består av lungor och andningsmuskler. När lungorna fylls av luft vid

---

¹² Tiri Bergesen Schei, *Vokal identitet. En diskursteoretisk analyse av profesjonelle sangeres identitetsdannelse*, doktorsavhandling (Bergen: Bergen universitet, 2007), s. 189.

¹³ Arne Maltén, *Kommunikation och konflikthantering – en introduktion*, 18 uppl. (Lund: Studentlitteratur AB, 1998), s. 36.

¹⁴ Per Lindblad, *Rösten*. (Lund: Studentlitteratur, 1992) s. 13.

¹⁵ Ann-Christin Furu. *Professionell röst användning i läraryrket*. (Lund: Studentlitteratur AB, 2017), s. 63.

inandning utvidgas bröstkorget och den stora inandningsmuskeln diafragman sjunker ner på grund av ökad lungvolym och skapar ett lågt lufttryck i lungorna. Efter inandning följer utandning genom att bukväggsmuskulerna drar ihop sig och lufttrycket i lungorna stiger och bildar ett övertryck. Detta kallas för det *subglottala trycket*.¹⁶ Det subglottala trycket skapar ett övertryck i luftstrupen i röstorganet och påverkar i sin tur hur starkt någon talar.¹⁷ Luften som strömmar upp genom luftstrupen passerar stämläpparna i röstorganet och när en person uttrycker ljud, till exempel talar, sätts dem i svängning. Det pulserande luftflödet genom glottis kallas *röstkällan*¹⁸, eller med andra ord, röstens råmaterial. Ljudet formas sen av *artikulationsorganen* som består av: läppar, tunga, underkäke, mjuka gommen och struphuvudet.¹⁹ Artikulationsorganen färgar råmaterialet av röst och ger det dess *resonans*. Det är också här som våra språkljud formas. Röstkällan består av en mängd olika deltoner och den lägsta av dem kallas *grundtonen* och det är det örat oftast hör som tonhöjd eller *röstläge*. De andra deltonerna kallas för övertoner.²⁰ *Röstklängen* påverkas av den ärftliga formen på artikulationsapparaten och av inlärd sätt att artikulera på, men också av variationer i luftströmmen från stämläpparna i struphuvudet. Röstens råmaterial bildas alltså i struphuvudet och omformas sedan av artikulatorernas resonanshåligheter och skapar röstklanger.²¹

Känslor kan påverka rösten. När någon gråter kan det vara svårt att tala och det känns som en klump i halsen eller nervositeten kan ge en känsla av darr i rösten vilket kan höja tonläget. Det finns vetenskapliga belägg för att talarens sinnesstämning kan leda till betydande konsekvenser för rösten och artikulationen.²² Till exempel varierar stämbandets tjocklek beroende på sinnesstämning.²³

2.1.2 Upplevelsen av sin egen röst

Susanna Leijonhufvud beskriver upplevelsen av den egna rösten genom sången i sin licentiatavhandling *Sångupplevelse - en klingande bekräftelse på min existens i världen*.²⁴ Hon delar upp lyssnandet av sin egen röst på följande fyra olika sätt:

Det *immanenta lyssnandet* – som en förnimmelse i fantasin.

Det *yttre lyssnandet* – när någon hör sig själv utifrån i rummet eller från en inspelning.

Det *inre lyssnandet* - rösten som hörs innanför skallbenet, som när du tex. är förkyld.

Det fjärde är en blandning av alla tre eller en blandning av det *yttre* och *inre lyssnandet*.

Det är vanligt att inte känna igen sin röst i en inspelning och många som inte är vana vid ett *yttre lyssnande* av den egna rösten kan känna sig obekväma. Anledningen är att rösten

---

¹⁶ Johan Sundberg. *Röstlära*, 3 uppl. (Visby: Johan Sundberg, 2007), s. 52.

¹⁷ Sundberg 2007, s. 28

¹⁸ Ibid, s. 31.

¹⁹ Ibid, s. 123.

²⁰ Ibid, s. 32.

²¹ Lindblad 1992, s. 13.

²² Sundberg 2007, s. 197.

²³ Ibid, s. 197.

²⁴ Susanna Leijonhufvud, *Sångupplevelse - en klingande bekräftelse på min existens i världen*. Lic.-avh. (Stockholm: KMH förlaget, 2011) s. 81–82.

låter på ett annat sätt i det *inre lyssnandet* eftersom det är ben och hud emellan. En logonom jobbar utifrån ett *yttre lyssnande* av klientens röst och klienten jobbar med rösten från ett *inre lyssnande* eller ett *blandat lyssnande*. Det *immanenta lyssnandet* däremot är helt privat och handlar om självbild och roll, hur någon föreställer sig att någon låter. En person uttrycker immanensen i viljor, tankar, idéer, åsikter och värderingar.

2.1.3 Andraspråk och flerspråkighet

Nationalencyklopedins definition av ett *andraspråk* lyder såhär:

andraspråk, språk som lärs in sedan individen helt eller delvis tillägnat sig sitt förstaspråk (modersmål) och vars inläring äger rum i en miljö där språket används i naturlig kommunikation.²⁵

Med definitionen *flerspråkighet*²⁶ menas att en person lärt sig flera språk redan från tidig ålder och lärt sig att behärska dem lika bra. Däremot kan det sedan hända att språken används olika mycket och i olika sociala sammanhang. När personer som talar flera språk växlar mellan språken, ofta mitt i ett yttrande, kallas det för att de *kodväxlar*.²⁷ Nigel Musk och Åsa Wedin använder begreppet ”kod” istället för språk, eftersom det kan känneteckna olika varianter i språket som tex slang, dialekter eller kodväxling. Det finns forskning som menar att det är ett tecken på bristande behärskning av språken och att språken bör hållas ”rena”. Men det finns också forskning på att det krävs stor behärskning av språken och att det visar på en stark språklig förmåga att lyckas växla mellan dem.²⁸ Det krävs både en kunskap om språkets verbala anpassning och om den sociala kontexten för att växla mellan olika språk i ett samtal.

2.1.4 Talat språk och kultur

Rösten är en del av kulturen. Olika språk och dialekter påverkar röstens färg och i vissa fall även röstläget, eftersom språkets inlärd artikulering påverkar struphuvudets form och läge. Olika kulturers historia och samhällen påverkar och färgar våra röster på olika sätt.²⁹ När någon lär sig ett nytt språk eller en ny dialekt krävs ett stort arbete att lära sig använda artikulatorerna på andra sätt än de vanemässiga.³⁰ Men det finns också skillnader som inte har med det inlärd artikuleringssättet att göra. Olika folkgrupper kan ha olika storlek och form på talapparaten vilket kan påverka resonansen i rösten. Till exempel är japaner statistiskt sett fysiskt mindre än européer och därmed är också resonanshåligheterna mindre, vilket medför att deras rösters klang och färgkaraktär generellt är ljusare.³¹ Röstidealet varierar i olika kulturer och samhällen och borde väl därför betraktas som konstruktioner och konventioner av dessa. Det sägs att röstläget i genomsnitt är lägre i samhällen med högre jämställdhet både hos kvinnor och män.³² Olika kulturer använder kroppsspråket på olika sätt för att kommunicera och det krävs en stor kunskap om det kulturella samhället för att förstå helheten av både röst och kropp i

²⁵ Nationalencyklopedin <https://www.ne.se/sök/?t=uppslagsverk&q=andraspråk> (hämtad 2019-03-12).

²⁶ Nigel Musk & Åsa Wedin, *Flerspråkighet, identitet och lärande*. 1 uppl. (Lund: Studentlitteratur AB, 2010), s. 10.

²⁷ Musk & Wedin 2010, s.12.

²⁸ Lena Hartelius & Britta Hammarberg & Ulrika Nettelbladt, *Logopedi*, (Författarna och Studentlitteratur, 2008), s. 149 - 150.

²⁹ Lindblad 1992, s. 50.

³⁰ Ibid. s. 50.

³¹ Ibid, s. 50.

³² Furu 2017, s. 35.

kommunikation. Att uppleva sin röst i nya kulturer och sammanhang och försöka passa in kan skapa hämningar och i vissa fall röstproblem.³³

2.2 Tidigare forskning om röst och språk i ett andraspråksperspektiv

Det finns en hel del svensk forskning om språk och identitet som rör grundskolan upp till gymnasiet. Även om jag i den här studien bara har använt mig av vuxna informanter är forskning om barn, unga och språk relevant, eftersom den rör sig i ett fält där språk och identitet är i ständig utveckling hos individerna. I sin forskning mot grund och gymnasieskolan utgår Nigel Musk från performativitetsteorin,³⁴ vilket innefattar att det någon säger och gör formar verkligheten. Liksom Judith Butler³⁵ ser på begreppet genus som en social konstruktion, ser Musk på begreppet flerspråkighet som något som människor iscensätter och skapar tillsammans. Musk skriver i sitt kapitel om identitet som dynamisk process:

Identitetshandlingar kan alltså vara löst eller hårt kopplade till de specifika språkliga uttrycksmedlen. På så sätt kan språkvalen (eller snarare kodvalet) också vara en konstituerande del av ett identitetsuttryck.³⁶

Bonny Norton, menar att en investering i ett nytt språk också är en investering i den egna identiteten. Hon menar att varje gång en person som är i gång med att lära sig ett nytt språk kommunicerar med en person som redan är en del av den språkliga samhälleliga gemenskapen, sker det inte bara i ett utbyte av information utan samtidigt i ett organiserande eller omorganiserande av vem hen är och vem hen är i förhållande till omvärlden. Genom ett par poststrukturalistiska glasögon tittar hon på hur identiteten definieras i relation till hur en person förstår omvärlden. Relationen skapas genom tiden och platsen och genom hur personen ser på sina möjligheter i framtiden.³⁷ Norton menar att motivationen och investeringen i läroprocessen har med maktrelationer att göra. Ett klassrum eller ett socialt sammanhang kan vara rasistiskt, homofobiskt, elitistiskt och sexistiskt, vilket sätter människorna i rummet i olika maktpositioner. Lika maktrelationer har alltså en betydelse för investeringen av ett nytt språk.³⁸

Katrin Ahlgren använder livsberättelser i sin forskning om språkbyte och identitet³⁹ och undersöker hur några vuxna andraspråkstalare reflekterar kring sina erfarenheter av att tala svenska och hur de förhåller sig till sig själva som svensktalande i olika sociala sammanhang. Ahlgren pekar på ett segregerat Sverige som trots satsningar på mångkultur blir mer och mer likriktat och ställer krav på en homogen *svenskhhet* och på normen för hur en svensk ska låta när den talar.

---

³³ Lindblad 1992, s. 50.

³⁴ Nigel Musk ” Identitet som dynamisk process: exemplet tvåspråkiga ungdomar i Wales”, i *Flerspråkighet, identitet och lärande*, red. Nigel Musk & Åsa Wedin, (Lund: Studentlitteratur AB, 2010), s. 56–57.

³⁵ Judith Butler är amerikansk professor i retorik och litteraturvetenskap och känd för sina texter om genus som social konstruktion.

³⁶ Musk & Wedin 2010, s. 57.

³⁷ Bonny Norton. *Identity and learning Extending the Conversation*. (Canada: Multilingual Matters, 2013), s. 4.

³⁸ Bonny Norton 2013, s. 6.

³⁹ Katrin Ahlgren. *Narrativa identiteter och levande metaforer i ett andraspråksperspektiv*. Diss., (Stockholm: Stockholms universitet, 2014).

Hur andraspråket och mötet mellan språken i sin tur påverkar rösten är däremot inte ett lika stort forskningsområde. Jag har tagit del av två intressanta kandidatuppsatser som tar upp röst, tvåspråkighet och röstproblem,⁴⁰ samt förändringen i taltonläget mellan olika språk.⁴¹ De har använt sig av *akustiska mätningar*,⁴² samt av *perceptuell röstanalys*.⁴³ Forskningen visar inga eller vissa förändringar i taltonläget mellan språken. Däremot tar båda uppsatserna upp informanternas egna upplevelse av rösten i språkbytet. Båda studierna ser forskning om röststörningar och tvåspråkighet samt forskning om röst och identitet som intressanta ämnen att forska vidare på.

Det finns något komplicerat att tala om ”den andre” det vill säga den som bryter mot en rådande norm i ett samhälle. I den här studien skulle det kunna beskrivas som på vilket sätt informanterna talar svenska i förhållande till normen om ”hur svenska ska låta”, även om detta inte är studiens syfte. Renita Sörensdotter skriver om vikten av att vara medveten om den egen positionen som forskare eftersom den påverkar vad vi läser av, förstår och förmedlar. ”I all utbildning och undervisning – oavsett målgrupp och form – spelar min egen position roll för hur jag kan iscensätta undervisningen.”⁴⁴ Att vara medveten om sin egen position handlar delvis om på vilka områden jag har eller saknar ”levd kunskap”.⁴⁵

2.3 Identitet

Vad är identitet? Historiskt har identitetsbegreppet en svart historia av religiös, etnisk och nationalistisk karaktär. Idag pratas det mycket om ”identitetspolitik”, vilket rör frågor allt från vem som får berätta vems historia eller minoritetsgruppers kamp att försvara sina rättigheter. Många religiösa samfund bygger på medlemmarnas identifikation med rörelsen och högernationalister vill äga begreppet identitet utifrån sitt perspektiv. I den här studien skriver jag om språkets betydelse för identitetsskapandet. Studien ser på identitet ur ett socialkonstruktivistiskt perspektiv, inte som något statiskt utan något som skapas och omförhandlas i ett socialt samspel med andra. Identitet ses som en social konstruktion som skapas genom ett ständigt flöde av handlingar. Människor gör hela tiden olika val som sätter identitetsskapandet i rörelse och i utveckling och ”gör oss själva” olika, beroende på i vilken kontext eller sammanhang de befinner oss i.⁴⁶ Den här studien är inte intresserad av att analysera en viss person och dennes identitet utan på processen där identitet skapas. Den vill undersöka hur identitetsskapandet i socialt samspel med andra påverkar rösten och vill med identitetsbegreppet som redskap undersöka något som jag kallar för en ”röstlig identitet” i ett socialkonstruktivistiskt perspektiv. I det här kapitlet är målet att ringa in vilka delar av begreppet *identitet* som är intressanta för min studie.

---

⁴⁰ Elena Dernroth, *Röst, tvåspråkighet och röstproblem. Subjektiv upplevelse samt akustisk och perceptuell bedömning*, kandidatuppsats (Linköping: Linköpings universitet, 2010).

⁴¹ Lina Nyman Lallerstedt, *Språkens taltonlägen – en studie i förändring av FO vid tvåspråkighet*, kandidatuppsats (Huddinge: Stockholms Musikpedagogiska institut, 2018).

⁴² En mätning av rösten i en ljudstudio.

⁴³ Hartelius, Hammarberg & Nettelbladt 2008, s. 252–254.

⁴⁴ Renita Sörensdotter, ”En störande, utmanande och obekvämlig pedagogik. Om queerteoriernas relevans för en normbrytande undervisning”, i *Normkritisk pedagogik, Makt, lärande och strategier för förändring*, red. Janne Bromseth & Frida Darj (Uppsala: Uppsala universitet, 2010), s. 140.

⁴⁵ Louise Andersson ”Tricky buisness!”, i *Normkritisk pedagogik, Makt, lärande och strategier för förändring*, red. Janne Bromseth & Frida Darj (Uppsala: Uppsala universitet, 2010), s. 267.

⁴⁶ Musk & Wedin 2010, s. 14.

2.3.1 Självupplevd identitet

Den människan upplever sig som, sina egna upplevda identiteter och självbilder kan variera utifrån sammanhang. Det är i skiftena mellan olika kulturella och sociala sammanhang, upplevelsen av identitet märks i kroppen. Det vill säga identitet är inte bara ”den du är”, utan också det som förenar dig med samhället och som påverkar dig och ger en upplevelse av dig själv.⁴⁷ Christine Weedon menar att identiteten formas genom språket. Men inte enbart som en social konstruktion, utan språket är också den plats där vår ”känsla av oss själva”, vårt ”subjektiva jag” konstrueras.⁴⁸

2.3.2 Kollektiv identitet

Att känna tillhörighet med en grupp eller ett sammanhang kan kallas för kollektiv identitet, det som förenar människan med kollektivet. Mer eller mindre medvetet tillhör människan olika kollektiva och kulturella identiteter och talar utifrån olika biologiska, sociala och kulturella positioner.⁴⁹ Det kan vara tryggt att tillhöra en kollektiv identitet eftersom den kan ge en känsla av gemenskap. Ibland används den kollektiva identiteten för att uttrycka en gemensam sak, som till exempel att tala för ett gemensamt projekt eller argumentera för sina rättigheter. Men att få en identitet tilldelad eller klistrad på sig utan egen vilja kan ibland upplevas som besvärligt. Hammarén och Johansson lyfter fram genus, etnicitet, klass och sexualitet som viktiga sociala och kulturella faktorer i identitetsbildningen.⁵⁰

2.3.3 Identitering och vokal identitet

”Identitet är som luft, man ser den inte, men den är där och verkar”⁵¹ Tiri Bergesen Schei skriver om rösten och *vokal identitet* utifrån sångares perspektiv och använder begreppet *identitering* som beskrivning av identitetsbildningen.⁵² Genom diskursteori,⁵³ tittar hon på identiteten som socialt och kulturellt betingat och något som skapas i diskursiva rum. Strukturer och normer i våra kulturer är diskursiva och därmed uttrycker sig individerna i kulturerna därefter. Varje kultur kommer alltid vara uttryck för diskurser, men innehållet i diskursen är beroende av vem som definierar kulturen.⁵⁴

Identitet och kultur går inte att skilja från varandra och skapas i relation mellan ett ”inre” och ett ”yttre”, mellan individ och samhälle. Bergesen Schei beskriver normen, det ”normala” som skapas utifrån kollektivet eller samhället och ses som det ”vanliga”. Förståelsen för vilken norm som råder, uppstår först när någon bryter mot den. De inre kraven som du tror att du skapar själv, skapas alltid i förhållande till de yttre kraven. ”Varje människa har olika kollektiva identiteter, samt en rad individuella identiteter”.⁵⁵ Bergesen Schei påpekar att innan någon definierar någon annans identitet, måste personen

---

⁴⁷ Nils Hammarén & Thomas Johansson. *Identitet-vilka är du?* (Stockholm: Natur och Kultur, 2007), s. 6.

⁴⁸ Christine Weedon, *Feminist Practice an Poststructuralist Theory*, 2 uppl. (London: Blackwell, 1997), se Bonny Norton, *Identity and Language learning. Extending the conversation*, 2 uppl. (Bristol: Multilingual Matters, 2013), s. 4.

⁴⁹ Hammarén och Johansson 2007, s. 7.

⁵⁰ Ibid, s. 11.

⁵¹ Tiri Bergesen Schei 2007, s. 184.

⁵² Ibid, s. 181.

⁵³ *Diskursteori* eller *diskursanalys* är en metod inom konstruktivismen. Hur vi uppfattar hur saker hör ihop med vårt sätt att språkligt formulera det.

⁵⁴ Tiri Bergesen Schei 2007, s. 183.

⁵⁵ Ibid, s. 189.

komma ihåg vilket kulturellt rum som hen själv står i när hen definierar. Den vokala identiteten skapas alltid i relation mellan individen och kollektivet. Bergesen Schei beskriver det på det här sättet:

Att *vara* en identitet; är oreflekterad tillhörighet till kollektivet. Du är ”naturligt” en i gruppen.

Att *ha* en identitet; är den roll som en person själv tar, en meningsfull representation av sig själv.

Att *söka* en identitet; är de handlingar som en person gör och den riktning hen tar för att skapa sig den identitet som hen önskar sig. Bergesen Schei's definierar den *vokala identiteten*, som en sammansmältning av ”vara” och ”ha”- identiteten.⁵⁶

Hon menar att rösten i identiteten framför allt bildas genom individernas egna strategier eller ”självteknologier”.

”Mønstre i væremåter, talemåter och måter å synge på er representasjoner av ulike diskurser, mens selvteknologiene er effekter av diskurser, det som får individet til å handle konstruktivt innenfor diskursen.”⁵⁷

3. Teori

Den här studien använder den hermeneutiska forskningsansatsen för att undersöka identitet och den *sinnlig närvaro* i rösten i skiftet mellan modersmålet och andraspråket. Genom att lyssna till informanternas egna upplevelser och genom en röstanalys⁵⁸ av deras röster, ligger intresset i hur berättandet i mötet med minnet, den sociala situationen och språket, påverkar deras röster. Mitt sökande efter en teorigrund liknar den hermeneutiska cirkeln, där någon liksom en person som letar efter en nyckel i sitt hus går från del till helhet i en tänkande och tolkande cirkelrörelse, för att till slut hitta nyckeln. Valet av hermeneutik gjordes utifrån min egen förförståelse, erfarenhet och världsbild, liksom hermeneutikern tolkar och förstår utifrån sin livserfarenhet. Någon annan kanske hade valt en annan väg, en annan vy att betrakta problemet utifrån. Berättandet som identitetsskapare är ett av verktygen i den här undersökningen och Paul Ricoeur's teori om *narrativ identitet*⁵⁹ användes som teori, metod och analys.

Kapitlet är indelat i två olika delar. Den första delen förklarar hermeneutiken för den här studien. Den andra delen handlar om Paul Ricoeurs forskning och *narrativ identitet* och har tre delkapitel.

---

⁵⁶ Tiri Bergesen Schei 2007, s. 183–187.

⁵⁷ Ibid, s. 182.

⁵⁸ *Röstanalys* är Logonomens analysmetod. En subjektiv bedömning av klientens röststyrka, taltonläge, röstkvaliteter, variation, tempo och andning.

⁵⁹ Livsberättelsen.

3.1 Den hermeneutiska teorigrunden

Kärnbegreppen inom hermeneutiken är enligt Per-Johan Ödman: *tolka, förståelse* och *existens*.⁶⁰ Att ”tolka” beskrivs som en typ av översättning. Att ”förstå” är mer existentiellt. Att ”för” - ”stå” - att stå framför något, att stå så nära att kroppen kanske kan ta på objektet. När någon tar på eller greppar något och förstår vad det är, krävs ett subjektivt tänkande och kännande. Människan tolkar i en vilja att förstå, när vår förståelse inte räcker till. I förlängningen handlar det om att försöka förstå den mänskliga existensen.⁶¹ Att ”tolka” och ”förstå” står hela tiden i relation till varandra.

Enligt Heidegger⁶² beror vår förståelse av vår värld, medan världen består av vår förståelse.⁶³ En person tolkar utifrån sin förförståelse. ”En tolkning utförs vid en bestämd tid och en bestämd plats av en människa som befinner sig mitt i historien”.⁶⁴ En människa kan inte vara objektiv i hermeneutiken. Hen förstår och tolkar alltid utifrån den hen är och utifrån sin egen historia. ”Hur vi tolkar och förstår betingas alltid av att vi är historiska varelser”.⁶⁵ Alla tolkningar blir därmed olika och individuella, på samma sätt som en text kan lämna en läsare oberörd och ge en annan läsare ny förståelse och kunskap. Det är meningen att den som använder sig av hermeneutik i sitt undersökande ska ”bråka” med sin förförståelse och kunskap. Genom att ifrågasätta sin egen kunskap och plocka isär den, finns det en möjlighet att gå ett varv runt, titta på delarna och kanske hitta ett konstruktivt sätt att sätta ihop dem på igen. Det kan liknas vid att lägga ett pussel, genom att starta med en första bit och sedan titta i högen efter andra för att sedan gå tillbaka till den första. Att gå från del till helhet, tillbaka till del och sen till helhet igen. Att pendla mellan del och helhet kallas för den *hermeneutiska cirkeln* och är en bild för hur tänkande och förståelse fungerar.⁶⁶ Det handlar alltså inte om att intellektuellt beskriva hur saker och ting fungerar, utan ha ett öppet förhållningssätt, vara nyfiken, reflektera, lyssna och våga se mer än det uppenbara. Förförståelsen är därmed inte bara ett minne som vi har tillhands, det avgör även vilken aspekt vi undersöker ett fenomen utifrån. Min förförståelse är därmed helt avgörande för mitt val av perspektiv på den här undersökningen. I förförståelsen ingår även ett annat fenomen som kallas vår intentionalitet och definieras som ”den struktur som ger mening åt upplevelsen”.⁶⁷ Den kan vara medveten eller omedveten men den ger en riktning som avspeglas i ”våra” handlingar eller upplevelser. I det dialektiska samspelet mellan förförståelse, förståelse och intentionalitet tolkar människan, och får därmed ny förståelse och därmed ny mening och ny förförståelse att utgå ifrån.

För att uppnå ett nyfiket, öppet och progressivt undersökande fungerar den *hermeneutiska cirkeln* dåligt som metafor.⁶⁸ Den anses som statisk och till och med ond, eftersom förståelsehorisonten i cirkeln blir slutet och riskerar att bli självbekräftande och skapa fördomsfulla tankar och handlingar. I förståelse och tolkningsprocessen anses därför

---

⁶⁰ Per-Johan Ödman, *Tolkning, förståelse, vetande - Hermeneutik i teori och praktik*. 2 uppl. (Finland: Norstedts Akademiska förlag, 2007) s. 23.

⁶¹ Ödman 2007. s. 25.

⁶² Martin Heidegger (1989–1976), tysk filosof.

⁶³ Ödman 2007. s. 26.

⁶⁴ Ibid, 26.

⁶⁵ Ibid, 15.

⁶⁶ Ibid, 103.

⁶⁷ Ibid, s. 102.

⁶⁸ Ibid, s. 103–105.

bilden av en spiral som mer öppen, framåtriktad och utvecklande.⁶⁹ I den här studien används den *hermeneutiska spiralen* som metafor för förståelseprocessen.

3.2 Ricoeur och den meningsskapande berättelsen

Paul Ricoeurs *Time and narrativ* från 1983 innehåller de centrala begrepp som används i denna studie. Jag har läst delar av den, men har valt att inte referera från den, utan istället från översättare som Bengt Kristensson Uggla, samt andra forskare som använt Ricoeur som ansats. Deras sätt att förklara och använda sig av *narrativ identitet* som metod har hjälpt mig att lyfta fram de delar hos Ricoeur som är relevanta för det här arbetet som söker en förståelse om identiteten i rösten. Ricoeurs resa i filosofins värld sträckte sig från kristen existensfilosofi, fenomenologi och hermeneutik, strukturalism, psykoanalys, kritisk teori och analytisk filosofi. Han satte sig aldrig i ett fack, utan förde hela tiden samtal och resonemang omkring sitt författarskap och fungerade som en slags brobyggare mellan olika filosofiska discipliner. Kanske bidrog hans undersökande inställning till att just *kommunikation* blev det som stod i fokus i hans projekt.⁷⁰ Den här undersökningen intresserar sig för Ricoeurs senare forskning och hans period av analytisk-hermeneutisk poststrukturalism⁷¹ där han resonerade kring språkets användning och vidgade begreppet språk till handling.⁷² Detta har sitt ursprung i teater och utifrån den mänskliga handlingen i Aristoteles *Om diktkonsten (Poetik)* från 330-talet f. kr. Ricoeur använde sig av Aristoteles begrepp *mimesis*, för att förklara berättelsens process i identitetsskapandet.

3.2.1 Det narrativa identitetsskapandet

Paul Ricoeur använde *kritisk hermeneutik* som inriktning i sin filosofi, där det kritiska består i konflikten i relationen mellan *förklarande* och *förståelse* och dess tolkningar. Med ett kritiskt förhållningsätt ska läsaren vara öppen och söka efter själva meningen i texten.⁷³ Ricoeur såg på förklaring och förståelse ur ett dialektiskt perspektiv, som något som hör samman. Han underströk vikten av processen i den hermeneutiska spiralen. Genom spiralen blir kommunikationen dynamisk och verkligheten något som hela tiden förändras.⁷⁴ För att förklara den dialektiska processen om hur förklaring och förståelse vävs samman använde sig Ricoeur av berättelsen. Det krävs en förståelse för att hänga med i en berättelse och förklaringen blir en förlängning av förståelsen. För att förstå vad som händer i berättelsen, vilken sällan är självförklarande, måste någon fråga varför? Ricoeur beskriver det så här: ”Berättelsen har alltså en ofullständig struktur som får *varför* att spontant framspringa ur ett *vad*.”⁷⁵ Vad händer och varför?

Ricoeur skiljer på identiteten i ett *jag* och ett *själv*. I hans undersökande av identiteten är det *självet* som undersöks eller att vara ”en själv”.⁷⁶ Han delar upp självet i ett *lika (idem)* och ett *själv (ipse)*. *Idem och ipse* har ett reflekterande och analytiskt förhållande till

---

⁶⁹ Ödman 2007, s. 105.

⁷⁰ Bengt Kristensson Uggla, *Kommunikation på bristningsgränsen: En studie i Paul Ricoeurs projekt*, (Stockholm: Symposion, 1994), s. 29.

⁷¹ *Poststrukturalism*, en motrörelse inom strukturalismen som ifrågasatte sociala och språkliga strukturer, (psykologiguide)

⁷² Bengt Kristensson Uggla 1994, s. 357.

⁷³ Silwa Claesson, Henrik Hallström, Wilhelm Kardemark & Signhild Risenfors, ”Ricoeurs kritiska hermeneutik vid empiriska studier” *Pedagogisk forskning i Sverige*, årg. 16:1 (2011), s. 20

⁷⁴ Bengt Kristensson Uggla 1994, s. 382.

⁷⁵ Ödman 2007, s. 95.

⁷⁶ *Ibid*, s. 443.

varandra, det vill säga "likheten" och "självet" relaterar hela tiden till varandra. Ahlgren⁷⁷ förklarar *idem* som något bestående, ens ursprung, livserfarenheter och modersmål. Men även kroppsspråk och röst, som i och för sig också skulle kunna beskrivas som något föränderligt. *Ipse* står för det existentiella självet, en identitet i förändring, genom till exempel livssituation, social status och yrke. För att föra ihop *idem* och *ipse*, i en identitetsskapande process använder sig Ricoeur av Aristoteles begrepp *mimesis*, i *mimesis-processen*. *Mimesis* står för en nyskapande, kreativ och skapande handling, en *poiesis*.⁷⁸ I den hermeneutiska andan att utforska verkligheten omformade Ricoeur en trefaldig teori om berättelsens process utifrån och kallar dessa för *prefigurationer*, *konfigurationer* och *refigurationer*. Han delar in det som "pågår", "här och nu" i tre delar som är beroende av varandra. *Prefigurationer* - dåtid (minnet), *konfigurationer* - nutid (det pågående), *refigurationer* - framtid (förväntning). I ett berättande skulle det kunna beskrivas som; det något tar med sig in i berättelsen i form av minnen och erfarenheter, det som sedan händer med dessa i berättelsen och det som sedan skapas och någon får ut av berättelsen.⁷⁹ Ricoeur beskriver *mimesis*-processen som en cirkulär process där alla delarna går in i och är beroende av varandra via tiden och berättelsen. En kort redogörelse över Ricoeurs *mimesis*-process:

Mimesis I – (prefigurationer) Handlar om berättelsens rötter, våra tidigare erfarenheter av verkligheten. Om vardagens handlande som praktisk obearbetad förförståelse. Alltså det "bagage" en person tar med sig in i berättelsen.

Mimesis II – (konfigurationer) Våra föreställningar av verkligheten utifrån våra tidigare erfarenheter. Den skapande processen, förandet av intrigen, ett imiterande av verkligheten. Närvaron i nuet.

Mimesis III – (refigurationer) När våra tidigare erfarenheter möter verkligheten i nuet, i mötet med lyssnaren blir berättelsen skapad på nytt. Berättelsens kontext bestäms utifrån vem som lyssnar. Det som någon "får med sig" av historien.

I *mimesis*-processen skapas den *narrativa identiteten* i en spiralrörelse utan slut.⁸⁰ Dels genom tiden som blir levande genom berättelsen och berättelsen som får liv genom att berättas i tiden, i samspel med omvärlden, genom ett ständigt flöde av handlingar. Verkligheten växer fram i samspel och kommunikation med omvärlden. Genom den *narrativa identiteten* står självet och likheten i ett dialektiskt förhållande till varandra, liksom en identitet i förändring.⁸¹ "Narrativ identitet är således ingenting man har eller får, utan något man skapar i kommunikation med andra."⁸² Ricoeur menade att vårt narrativ bär på en levd erfarenhet som påverkar oss och vår förmåga att handla och medverka till att forma våra liv. Människan bär på flera identiteter inom sig, hen skapar och blir hela tiden skapad genom möten med andra, i olika situationer, i olika rum och institutioner. På det sättet blir vårt narrativ vår identitetsbärare och identitetsskapare.

---

⁷⁷ Katrin Ahlgren 2014, s. 30.

⁷⁸ Kristensson Ugglå 1994, s. 417.

⁷⁹ Sven Bjerstedt, Hanne Fossum, Susanna Leijonhufvud & Lia Lonnert 2016, s. 26–28.

⁸⁰ Kristensson Ugglå 1994, s. 448.

⁸¹ Ibid, s. 445.

⁸² Katrin Ahlgren 2014, s. 32.

3.2.2 Centrala begrepp för min studie

Det är dags att försöka föra ihop *självupplevd* och *kollektiv identitet* med den *narrativa identiteten* utifrån den beskrivning som gjorts tidigare. Detta för att skapa en analysmall för *sinnlig närvaro* och identiteten i rösten. I likhet med Paul Ricoeurs beskrivning av det dialektiska förhållandet mellan identitetens två olika delar *Idem* och *Ipse*, mellan det bestående och existensen, skapar sig *självet* hela tiden på nytt i relation med samhället och sammanhanget. Enligt Ricoeur är berättelsens, eller kommunikationens uppgift, att länka ihop *idem* och *ipse* med hjälp av den *mimetiska processen*. Intresset ligger i de små förändringarna och anpassningarna som kan ske i rösten, liksom kroppsspråket ändrar sig och anpassar sig till mötet med olika situationer och sociala rum. Därför används begreppet *sinnlig närvaro*, med det menar jag att vara fysiskt och psykiskt närvarande i de känslomässiga upplevelserna.

Eftersom motivet för mig i den här studien är att undersöka hur rösten uttrycker personens identitet och existens, blir berättelsen eller *narrativet* ett medel för att tolka och förstå röstens identitet. I den här studien handlar det alltså om hur rösten uttrycker identitet för subjektet och blir identitetsbärare, eller rösten som identitetsbärare. Som redskap används den personliga berättelsen, men det är inte orden eller texten, utan röstens förändringar som tolkas. Men eftersom ämnet är stort och komplext och alla delarna hänger ihop och har med varandra att göra, kommer orden ändå med, som en del av den meningsskapande processen.

3.2.3 Annan forskning som använder sig av Narrativ identitet som metod

I två forskningsprojekt som båda använt sig av Paul Ricoeurs *narrativ identitet* som metod och som inspirerat mig i denna studie, skriver Sven Bjerstedt om berättande i jazzimprovisation och Katrin Ahlgren om narrativ identitet i ett andraspråksperspektiv. Bjerstedts skriver om berättandet utifrån en konstnärlig process och Ahlgren med berättelsen om ”sig själv” som verktyg för identitetsskapandet i språket. I *Storytelling in jazzimprovisation*⁸³ kopplar Bjerstedt ihop Ricoeurs narrativa teori med processen i jazzimprovisation. Att improvisera handlar om att utforma en historia i nuet, vilket kräver ett varande i relation med nuet. Genom den tredelade modellen av den mänskliga handlingens process i *mimesis-processen* finns själva funktionen i storytelling. De olika delarna samarbetar och skapar en berättelse genom tiden i ett flöde av ”nu” genom kommunikation.

I *Narrativa identiteter och levande metaforer i ett andraspråksperspektiv*⁸⁴ undersöker Ahlgren hur andraspråkstalare upplever sig själva i olika sociala situationer och sammanhang när de pratar svenska. Den bygger på informanternas livsberättelser, men även deras tillvägagångssätt i förhållande till sin språkanvändning och hur detta förhållningssätt i kombination med ett berättande kan relateras till ett skapande av identiteten. Hon ger språket en identitetsstärkande funktion och problematiserar i sitt syfte omkring synen på ”svenskhets”, vad som är ”bra svenska” och språklig mångfald. Ahlgren har framförallt använt sig av *Mimesis II* i den *Narrativa identiteten*, det vill säga själva gestaltningen och konstruktionen av berättelsen.

---

⁸³ Sven Bjerstedt. *Storytelling in Jazz Improvisation*, doktorsavhandling (Lund: Lund Universitet, 2014)

⁸⁴ Katrin Ahlgren 2014.

4. Metod

Undersökningen är kvalitativ och innehåller två olika delar. Den bygger dels på personliga berättelser med tre informanter berättade på modersmålet såväl som svenska och dels på intervjuer med de samma. Som analysmetod använder jag *perceptuell röstanalys*⁸⁵ samt en *deduktiv innehållsanalys*⁸⁶ med hjälp av *narrativ identitet*. Studien bygger på en tidigare pilotstudie (se bilaga 1).

Kapitlet består av fyra delar. Den första delen beskriver studiens design och den andra studiens urval och etiska överväganden, samt presentation av informanterna. Den tredje delen går igenom delarna i genomförandet och den fjärde tar upp analysmetodens olika delar.

4.1 Studiens design

Studiens design använder sig av på Paul Ricoeurs analysredskap för skapandet av *narrativ identitet*,⁸⁷ där narrativ identitet fungerade som medel för att försöka undersöka *sinnlig närvaro* i rösten i språkbytet och identiteten i rösten. Syftet med en *narrativ analys* är att med hjälp av berättelsen lyssna till eventuella skiftningar i rösten i modersmålet och andraspråken och jämföra dem. Berättelserna var personligt förankrade i en tidsperiod och en plats, detta för att ge informanten möjlighet att bottna i minnen och i sinnlig erfarenhet av platsen.

Berättelser och teman (se bilaga 2):

Berättelse 1. Berätta om ditt barndomshem, eller en plats som betydde mycket för dig som barn.

Berättelse 2. Berätta om en plats, som sedan du flyttade till Sverige betyder mycket för dig.

Berättelse 1 berättades först på modersmålet och sedan på svenska. Anledningen till ordningen var att modersmålets förankring i barndomsminnets fysiska plats skulle ge minnet och sinnena en möjlighet att få ta plats i rösten, för att efter det jämföra och lyssna till vad som hände i rösten när samma berättelse berättades på svenska. Berättelse 2 berättades först på svenska och därefter på modersmålet. Denna omvända ordning motiveras med att platsen nu hade upplevts i Sverige och jag ville lyssna till om förankringen till platsen kunde höras och upplevas i den talade rösten på svenska och vad som sedan hände med rösten på modersmålet. Dessa uppmaningar följdes av intervjuer vilka fokuserade på identitet, känslomässig och sinnlig närvaro samt röstlig identitet i förhållande till deras berättelser samt till det övriga sociala livet. Allt spelades in med hjälp av programmet Garageband på en iPad.

4.2 Urval och etiska överväganden

Jag valde att använda mig av tre vuxna informanter med svenska som *andraspråk*, där alla bott i Sverige mellan 3 till 10 år och som flyttade hit och lärde sig svenska i vuxen

---

⁸⁵ Hartelius, Hammarberg & Nettelbladt 2008, s. 252–253.

⁸⁶ Bo Davidson & Runa Patel, *Forskningsmetodikens grunder. Att planera och genomföra en undersökning*, 4:9 uppl. (Lund: Studentlitteratur AB, 2017), s. 23.

⁸⁷ Paul Ricoeur, *Time and narrative, volume 1*. (Chicago: University of Chicago Press, 1983).

ålder. Eftersom jag inte ville koppla den röstliga identiteten till en specifik kultur valde jag informanter med modersmål från olika språkgrupper.

Alla informanter fick en vecka innan undersökningstillfället ett mail med informerat samtycke om hur undersökningen skulle gå till enligt Vetenskapliga rådets etiska regler⁸⁸ och på vilket sätt den skulle analyseras, samt att de hade rätt att avbryta undersökningen om de inte längre ville delta. De blev också informerade om att de skulle få vara anonyma, men att citat ur deras intervjuer eventuellt kunde skrivas in i uppsatsen och att den färdiga uppsatsen skulle läggas ut på nätet och vara sökbar. Alla namn i resultatet är figurerade. För att så långt som möjligt försöka undvika det ojämlika maktförhållande som kan uppstå i undersökningssituationen, var det viktigt för mig att berätta för informanterna att undersökningstemat bygger på egen erfarenhet och att jag är införstådd med svårigheten att bemästra ett nytt språk. Detta med anledning av den privilegierade ställning jag har i samhället, som helsvensk och med svenska som modersmål. Informanternas riktiga namn är figurerade i resultatet.

Två av informanterna var med i pilotundersökningen inför studien. Alla tre arbetar inom musik och kultur på olika sätt och de har tillgång till en begreppsvärld inom skapande och musikalitet. Det är också viktigt att lyfta fram att de tre informanternas olika språkgrupper spelar roll för resultatet. Till exempel tillhör danskan samma språkgrupp som svenskan, vilket gör att många ord är direkt de samma. Detta påverkar både positivt och negativt i skiftet mellan språken. De andra två språkgrupperna är diametralt olika svenskan vilket påverkar informanternas förhållande och närhet till svenskan som andraspråk på andra sätt. Jag har en kunskap i danska som språk, vilket kan ha påverkat resultatet.

4.2.1 Presentation av informanterna

Informant 1: Lone 41 år, född i Danmark med danska som modersmål. Har levt i Sverige i 10 år, bor i en storstad. Lone har pratat danska i Sverige sedan hon flyttade hit och har egentligen aldrig bytt språk helt. Hon byter ut danska ord mot svenska, men meningsmelodin låter dansk. Lone undervisar mycket, håller föredrag och är också projektledare. Hon beskriver att hon använder kroppen mycket och har mycket energi när hon talar och är van att prata mycket och starkt. Språket har inte varit ett problem för henne till för några år sedan när hon började känna sig hämmad för att folk inte förstår vad hon sade. Hon pratar både svenska och danska hemma.

Informant 2: Maria 28 år, född i Lettland med lettiska som modersmål. Har levt i Sverige i 3 ½ år, bor i en storstad. Maria är den som bott kortast tid i Sverige av de tre informanterna och har varit student under hela den perioden. Svenskan är en del i hennes identitet i arbetet och som student. Förutom lettiskan, är svenskan bara ett av hennes andraspråk, hon har fyra språk till som figurerar i hennes liv. Hon pratar bara svenska med sina svenska vänner och bara lettiska hemma.

Informant 3: Carlos 30 år, född i Mexiko med spanska som modersmål. Har levt i Sverige i 5 år, bor i ett mindre samhälle. Hemma pratar han spanska. Han arbetar och studerar och ser sig som en person som är i en process och hela tiden lär sig svenska. Han behöver mycket tid för att hitta språket och rösten när han pratar svenska, både tid innan och efter han pratar. Det är mycket frustration och känslor i förhållande till språksituationen. Han kämpar med att förstå koder och nyanser i språket.

---

⁸⁸ <http://www.codex.vr.se>

4.3 Genomförande

Intervjuerna och inspelningarna av berättelserna genomfördes vid samma tillfälle med varje informant i en lektionssal på Stockholms Musikpedagogiska Institut under januari 2019. Varje undersökningstillfälle tog mellan en timme till en och en halv timme. Allteftersom uppsatsen sedan skrevs fram och efter att intervjuerna transkriberats uppstod ett behov av att ställa några ytterligare frågor till informanterna. Dels för att min kunskap om undersökningsobjektet fördjupats och dels för att frågornas formuleringar inte alltid gynnade mina frågeställningar i uppsatsen. Eftersom frågor om ”upplevelsen av den egna rösten” på många sätt var ett nytt område för informanterna, upplevde jag att det var svårt för dem att formulera sig. Därför skrevs några av frågorna om för att möjliggöra det. Informanterna hade vid det andra tillfället fått tid för eftertanke och en ny chans att formulera sig om ämnet.⁸⁹ Alla informanter satt ner på en stol och talade in i mikrofonen på en Ipad på bordet framför dem.⁹⁰ Den sittande samtalspositionen kan ha påverkat andningen och i förlängningen flödet i rösten.

4.3.1 Kvalitativ undersökning med semistrukturerade intervjuer

Eftersom jag ville ge informanterna möjlighet att svara med egna ord och utforma svaren efter deras egen upplevelse av sin röst valde jag att göra semistrukturerade intervjuer med kvalitativa data.⁹¹ Undersökningen och intervjufrågorna ställdes i samma ordning till alla informanter, men i vissa fall kunde frågor och svar gå in i varandra vilket gjorde att flera frågor blev besvarade samtidigt. Därför antog intervjuerna ibland formen av ett samtal. Svårigheten med samtalsformen blev att inte bejaka vissa svar eller påverka informanten i en viss riktning. Därför försökte jag hålla mig till att så långt som möjligt vara den lyssnande parten. I en kvalitativ intervju med en hermeneutisk inriktning finns det däremot en kvalitet i att intervjuaren också kan delta med medkänsla utifrån förförståelse.⁹² Medkänslan utifrån förförståelsen kan dels ge en möjlighet för improvisation, till exempel att omformulera och anpassa en fråga till informanten för att hen ska få ut så mycket som möjligt av frågan.

4.4 Analysmetod

För att analysera empirin från intervjuerna och från röstanalyserna har jag utifrån en hermeneutisk *förståelsehorisont*⁹³ använt mig av en analysmall byggd på Paul Ricoeurs metod för den *narrativa identiteten*,⁹⁴ där berättelsens, eller kommunikationens uppgift, är att länka ihop *idem* och *ipse* med hjälp av den *mimetiska processen*. Den narrativa analysmetoden fungerar liksom den *hermeneutiska spiralens* tolkningsakt och söker förståelse i en pendlingsrörelse mellan del, helhet, forskarens förförståelse och nyförvärvad förståelse, vilket gör forskningen *abduktiv*.⁹⁵

Liksom den *hermeneutiska spiralen* sökande mellan del och helhet söker analysmallen genom den *mimetiska processen* tolka och förstå hur *sinnlig närvaro* skapas i nuet. Jag

---

⁸⁹ Transkriptioner och anteckningar finns arkiverade som rådata hos författaren.

⁹⁰ Alla ljudinspelningar är arkiverade som filer hos författaren.

⁹¹ Davidson & Patel 2017, s. 81–86.

⁹² Ibid, s. 84.

⁹³ Ibid, s. 30.

⁹⁴ Kristensson Ugglå 1994, s. 416–432.

⁹⁵ Davidson & Patel 2017, s. 30.

har lyssnat till röstens förändringar i informanternas berättelser, vilka får liv genom att berättas. Intresset låg i att lyssna till de små förändringarna och anpassningarna som kan ske i rösten när en person talar på ett språk jämfört med ett annat språk. Min uppgift var att med hjälp av analysmallen lyssna till informanternas egna upplevelser i intervjuerna och till de eventuella förändringar som sker i rösten i möte med minnet.

Undersökningen ansats var undersöka den *sinnlig närvaron* i rösten i modersmålet och andraspråket samt i bytet mellan dessa. Med sinnlig närvaro menar jag att vara *närvarande i de sinnliga upplevelserna*.

4.4.1 Perceptuell röstanalys

En *perceptuell röstanalys*⁹⁶ är logonomens analysverktyg för att göra en grundläggande bedömning av röstfunktionen, vilket innebär att identifiera röstparametrar som röstläge, röststyrka, röstkvalité, andning, artikulation, tempo och variation i den talade rösten. Röstanalysen som metod används i olika länder och kan se olika ut. Den version av röstanalys som används i denna studie bygger på ett svenskt bedömningsförfarande.⁹⁷ Analysen används i logonomens arbete för att hitta adekvata individspecifika rösttekniska övningar till klienten. Röstläget eller *taltonläget* påverkas av talvanor, dagsform, relation till lyssnaren och känsloläge, men också av stämbandens individuella anatomiska förhållanden i längd och massa.⁹⁸ När en logonom gör en röstanalys på en klient används ofta en given text som är samma för alla, vilken sedan följs av en inspelning av klientens spontantal. I den här undersökningen görs röstanalyserna på inspelningar av informanternas personliga berättelser utifrån givna teman, berättade både på svenska och modersmålet. Det går att göra en akustisk mätning av stämbandets svängningshastighet för att bestämma taltonläget, men i den här studien har jag valt att med hjälp av röstanalysen lyssna efter vad som kännetecknar rösten i förhållande till situation och berättelse.

4.4.2 Transkribering och bearbetning

Alla intervjuer transkriberades. Därefter lästes de transkriberade intervjuerna i olika omgångar för att hitta olika induktiva teman kopplade till mimesisbegreppen och informanternas egna upplevelse av sin röst i berättelserna i relation med livet, tiden och omvärlden. De olika temana färgkodades utifrån olika induktiva teman från den mimetiska processen för att resultatet skulle bli mer översiktligt. Därefter analyserades dem med hjälp av mimesisprocessen i vilken den *narrativa identiteten* ”skapas”. I ett ytterligare skede analyserades dem även mot röstanalyserna. Delar av de transkriberade intervjuerna kommer citeras i resultatet.

4.4.3 Beskrivning av analysprocessen, från del till helhet

Empirin har i sin helhet, analyserats *abduktivt*.⁹⁹ Denna abduktiva analys ligger i linje med det hermeneutiska arbetssättet, där jag likt en spiralrörelse pendlade mellan förförståelse och förståelse – del och helhet. Å ena sidan pendlade jag mellan att analysera stycken ur intervjuerna för att förstå helheten – den sinnliga närvaron – å andra sidan pendlade jag tillbaka till en ny del, röstanalysen. Genom att få en ny

---

⁹⁶ Hartelius, Hammarberg & Nettelbladt 2008, s. 252–253.

⁹⁷ Ibid, s. 256.

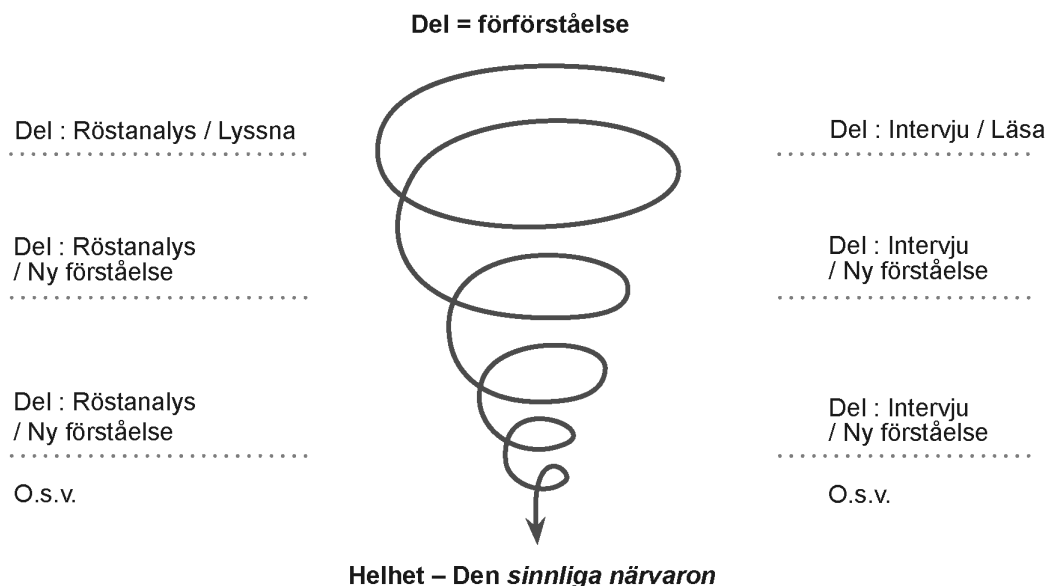
⁹⁸ Ibid, s. 252–253.

⁹⁹ Davidson & Patel, s. 24.

förståelse för en ny del, till exempel en aspekt av röstanalysen, kunde jag återvända till en förståelse av helheten. Helheten ska inte förstås som något konstant, den är något som hela tiden fördjupas. En nyvunnen förståelse läggs till en förförståelse.

Figur 1. Hermeneutisk spiral

© Mia Maria Güettler

Figur text 1; Figuren visar den hermeneutiska spiralens pendlingsrörelse från förförståelsen mellan delen röstanalys och delen intervju, vilket skapade ny förståelse och fördjupades mot en helhet, den sinnliga närvaron. Pilen i spiralen kan aldrig nå en botten, eftersom förståelsen i pendlingsrörelsen fördjupas genom ny förståelse och ny kunskap i en oändlighet.

Analysen av röstanalysen som del, har analyserats *deduktivt*.¹⁰⁰ Röstanalysen är gjord i flera omgångar. De första gångerna jag gjorde röstanalyserna, analyserades de deduktivt med hjälp av röstanalysmallen (bilaga 4.1.1) I senare skede av den hermeneutiska analysen, analyserades rösterna även med bakgrund i *mimesis-processen* och sammanförandet av *idem* och *ipse*. Det innebar rent konkret att jag lyssnade efter hur rösten användes eller lät i förhållande till vad informanterna pratade om. Till exempel en utsaga som i intervjuanalysen identifierats som *mimesis III – det kommande nuet* – analyserades med hjälp av röstanalysen med avseende på variationer i till exempel röstläge, tempo och klang. En informant kan till exempel ha ett tempo i *mimesis 2 – det pågående nuet* och ett annat tempo i *mimesis 1 – det förflutna nuet*. Förståelsen fördjupades med hjälp av analysen av intervjuerna, med avseende på *sinnlig närvaro*.

Analysen av intervjuerna analyserades *deduktivt* med *mimesis-begreppen* och sammanförandet av *idem* och *ipse*. Intervjuerna analyserades precis som röstanalysen i

¹⁰⁰ Davidson & Patel, s. 23.

flera steg och parallellt med röstanalysen. De första gångerna intervjuerna analyserades läste jag igenom transkriptionerna för att hitta olika teman för att få en helhetskänsla. Jag började med att hitta teman *induktivt*,¹⁰¹ så som plats, tid, identitet och så vidare. Allt eftersom i den hermeneutiska processen kopplade jag dessa induktiva teman till mimesisbegreppen. På samma sätt fanns en pendlingsrörelse tillbaka från mimesisbegreppen till transkriptionernas teman. Tillexempel genom en förståelse för *mimesis III – det kommande nuet*, satte jag fokus på informanternas upplevelse av röstens förändring i mötet med berättelsen. I ett senare skede av den hermeneutiska analysen, analyserades intervjuerna även med hjälp av röstanalysen, med fokus på informanternas reflektioner över sin röst i berättelserna. Det innebar rent konkret att jag kunde fördjupa informanternas reflektioner med hjälp av röstanalysen. Tillexempel kunde jag genom en förståelse för *mimesis I – det förflutna nuet*, identifiera andning, tempo och röstläge i rösten med hjälp av röstanalysen.

5. Analys av resultat

Rösten är personlig och en del av identiteten. Området är stort, komplext och de olika delarna rör sig hela tiden och går i varandra. Detta speglar också komplexiteten i resultatet.

Kapitlet börjar med en genomgång av analyssystemana och efter det en presentation av informanterna. Därefter kommer resultatet av de perceptuella röstanalyserna, som utgör en del av analysen. Resultatet av röstanalyserna och intervjuerna presenteras sedan i tre olika delar. Den första delen med fokus på modersmålets sinnliga närvaro, den andra delen med hjälp av andraspråkets sinnliga närvaro och den tredje med fokus på röstens förändring i språkbytet. Kapitlet avslutas med en sammanfattning där de olika delarna i resultatet av analysen sammanförs i sin helhet.

5.1 Analysteman

Undersökningen består av två olika delar, röstanalyser och intervjuer. Empirin är analyserad utifrån följande teman i den *mimetiska processen* med fokus på röstens eventuella förändring.

Mimesis I, det förflutna nuet/minnet, plats/tillhörighet, modersmål

Mimesis II, det pågående nuet/uppmärksamhet, den nya berättelsen

Mimesis III, det kommande nuet/förväntan, mötet

Idem och Ipse, identitet/självupplevd/kollektiv

Syftet med processen är att föra ihop identitetens två delar *idem* och *ipse*. *Idem* får här stå för modersmålet, livserfarenheterna och ursprunget, *ipse* för det existentiella självet som skapas i mötet. Det ingår i analysprocessen att de olika temana tar hjälp av varandra för att få en förståelse för helheten.

Processen pendlar mellan delarna, vilka också flyter ihop och bildar en helhet. Därför vävdes *idem* och *ipse* och de olika delarna i den *mimetiska processen* ihop med citat från

---

¹⁰¹ Davidson & Patel, s. 23.

informanternas egna upplevelser samman i resultattexten med fokus på den *sinnliga närvaron* i rösten och kommenteras löpande i resultattexten. Även aspekter som inte har med själva rösten att göra lyfts fram eftersom dessa rör hela ämnet.

5.3 Perceptuella röstanalyser av berättelserna

En röstanalys är en formell subjektiv upplevelse av en röst. Taltonläget eller grundtonen förändras i förhållande till dagsform, situation, känsloläge och relation till lyssnaren.¹⁰² Artikulationen analyserades inte i något av modersmålen eftersom jag inte kan spanska och lettiska. (Se vidare diskussion om detta under 6.3) I analyserna av informanternas svenska är det underförstått att det handlar om en brytning i språket. Ordet *knarr* är en beteckning på rösten när den låter knarrande. Det har med lufttillförseln att göra, när det subglottiska trycket är lågt.

5.3.1 Röstanalyser

Tabell 1: Barndomsplats, modersmål

	Lone	Maria	Carlos
<i>Röstläge</i>	Något lågt.	U.a.	U.a.
<i>Röststyrka</i>	U.a.	U.a.	U.a.
<i>Röstkvalité</i>	Pressad fonation, hårda vokalansatser, knarr, klangfattig.	Lite knarr.	Knarr
<i>Andning</i>	Hög andning, otillräcklig.	En aning hög, ljudlig.	Hög andning, ljudlig.
<i>Artikulation</i>	–	Rösten ligger långt fram i munnen- p.g.a. sluten munöppning?	–
<i>Tempo</i>	Snabbt, snabba ord.	Snabbt	Relevant, ibland snabbt.
<i>Variation</i>	Monotont till varierat.	Varierat, upprepning.	Levande
<i>Övrigt</i>	Tappar klang i de lägre registren, hög energi.	Prosodin i lettiskan går upp i slutet av meningarna.	Låter för mig som ”naturlig” prosodi.

Tabell 1 visar röstanalyserna av informanternas röster på modersmålet i berättelsen på temat ”barndomsplats”. U.a. är förkortning för ”utan anmärkning”.

¹⁰² Hartelius, Hammarberg & Nettelbladt 2008, s. 253.

Tabell 2: Barndomsplats, andraspråk

	Lone	Maria	Carlos
<i>Röstläge</i>	U.a.	Något högt.	Något högt.
<i>Röststyrka</i>	U.a.	U.a.	U.a.
<i>Röstkvalité</i>	Pressad fonation, knarr men ev. mindre knarr än på danska? Hårda vokalansatser.	Knarr	Knarr, speciellt i sökandet efter ord. Saknar klang i de lägre registren. Skrap.
<i>Andning</i>	Oregelbunden, otillräcklig på grund av långa meningar.	Lite hög, ljudlig.	Hög
<i>Artikulation</i>	Många vokaler och konsonanter får danskt uttal, blir otydliga och del av dem försvinner helt. <i>D</i> och <i>t</i> blir ”tjocka”. Rösten blir mer klangfull i vokalerna	Lettiskan påverkar uttalet på vokaler och konsonanter tex <i>sh</i> -ljud och <i>å</i> , <i>u</i> och <i>o</i> .	Vokalen <i>-å</i> får ett <i>h-ljud</i> innan. <i>-Y</i> blir till <i>-i</i> . Konsonanterna <i>b</i> , <i>h</i> , <i>g</i> försvinner en aning. Kraftiga <i>-r-ljud</i> .
<i>Tempo</i>	Lite långsammare.	Snabbt, låter ibland hackigt.	Dröjande
<i>Variation</i>	Varierat	Monotont till varierat, upprepning.	Varierat
<i>Övrigt</i>	Hög energi	Tonhöjningen i slutet av meningarna finns även i svenskan.	Darr på rösten, en aning staccato.

Tabell 2 visar röstanalyserna av informanternas röster på andraspråket i berättelsen på temat ”barndomsplats” och jämförs med röstanalyserna i tabell 1. U.a. är förkortning för ”utan anmärkning”.

Delförståelse utifrån temat ”barndomsplats” berättad på modersmålet respektive andraspråket: Gemensamt för alla tre är ett lägre röstläge i modersmålet. Maria och Carlos har mer *knarr* och *skrap*-ljud i rösterna på modersmålet i sökandet efter ord i kombination med otillräcklig andning. Lone ”knarrar” mer i modersmålet och pressar rösten vilket ger otillräcklig andning. I andraspråket öppnar den svenska vokalerna upp

hennes röst och hon får en annan klang i rösten. Modersmålen färgar av sig på andraspråket i tempo, artikulation, variation, prosodi och melodi.

Tabell 3: En plats i Sverige/tillhörighet, andraspråk

	Lone	Maria	Carlos
<i>Röstläge</i>	U.a.	En aning högt.	U.a.
<i>Röststyrka</i>	U.a.	U.a.	U.a.
<i>Röstkvalité</i>	Pressad fonation, knarr.	Knarr	Frasslutsknarr, skrap.
<i>Andning</i>	Oregelbunden, otillräcklig och hög p.g.a. långa meningar.	Otillräcklig i förhållande till långa meningar.	Hög, otillräcklig.
<i>Artikulation</i>	Många vokaler får danskt uttal men rösten blir mer klangfull i de svenska vokalerna. Konsonanter har en tendens till otydlighet, <i>d</i> och <i>t</i> blir ”tjocka”.	Lettiskan påverkar uttalet av vokaler och konsonanter t.ex. <i>sh-ljud</i> och <i>å</i> , <i>u</i> och <i>o</i> .	Vokalen <i>-å</i> får ett <i>h-ljud</i> innan, <i>-y</i> blir till <i>-i</i> . Konsonanterna <i>b</i> , <i>h</i> , <i>g</i> försvinner en aning. Kraftiga <i>-r</i> .
<i>Tempo</i>	Snabbt	Snabba ord.	Lugnt, sökande efter ord.
<i>Variation</i>	Långa meningar.	Melodisk upprepning; går upp i tonhöjd i slutet av meningen.	Varierat
<i>Övrigt</i>	–	–	–

Tabell 3 visar röstanalyserna av informanternas röster på andraspråket i berättelsen på temat ”plats i Sverige/tillhörighet”. U.a. är förkortning för ”utan anmärkning”.

Tabell 4: En plats i Sverige/tillhörighet, modersmål

	Lone	Maria	Carlos
<i>Röstläge</i>	Lägre?	U.a.	Något lägre.
<i>Röststyrka</i>	U.a.	U.a.	U.a.
<i>Röstkvalité</i>	Pressad fonation, knarr.	Frasslutsknarr	Frasslutsknarr
<i>Andning</i>	Oregelbunden, otillräcklig och pressad andning p.g.a. långa meningar.	U.a.	Otillräcklig
<i>Artikulation</i>	–	–	–
<i>Tempo</i>	Tempo: snabbt, snabba ord.	U.a.	Snabbt, snabba ord.
<i>Variation</i>	Monotont	Monotont till varierat. Melodisk upprepning.	Variation i tonhöjd.
<i>Övrigt</i>	–	Mer flöde i rösten-mindre knarr.	–

Tabell 4 visar röstanalyserna av informanternas röster på modersmålet i berättelsen på temat "plats i Sverige/tillhörighet" och jämförs med röstanalyserna i tabell 3. U.a. är förkortning för "utan anmärkning".

Delförståelse utifrån temat "en plats i Sverige/tillhörighet" berättad på andraspråket respektive modersmålet: Temat och ordningen på språken i förhållande till teman märks inte direkt i rösternas uttryck. Rösternas uttryck i modersmålet respektive andraspråket förhåller sig på ungefär samma sätt som i första temat. Det är svårt att uttala sig om Lones röstläge eftersom hon har en pressad röst med knarr. Ibland upplevs den som låg och ibland som hög, ibland någonstans mittemellan. Hon tycker att det är lättare att gå från svenska till danskan, vilket ger ett flyt i talet.

5.4 Sammanförandet av analysens olika delar

Det här är sammanfattningen av de olika delarna, röstanalyser och intervjuer och är min förståelse av helheten, den sinnliga närvaron. Nästa sammanfattning är en fördjupad förståelse av helheten, den sinnliga närvaron. Sammanfattningen efter det är ytterligare en fördjupad sammanfattning av den sinnliga närvaron. Analysen är en pendlingsrörelse mellan röstanalysen och intervjuerna och den *mimetiska processen* och sammanförandet av *idem* och *ipse*. Varje del utgör ny förståelse som läggs till förförståelsen och bildar en helhet, den *sinnliga närvaron*.

5.4.1 Analysresultat utifrån modersmålets sinnliga närvaro

Barndomsplatsen: Den *mimetiska processen* blev extra tydlig i berättelsen på modersmålet, i mötet i rummet och hur den avtecknade sig i rösten när *idem* och *ipse* fördes samman. Alla informanterna uttryckte att barndomsplatsen (*mimesis I*) blev tydligt förankrad i berättelsen på ett känslomässigt och sinnligt plan. Röstanalyserna visade att när informanterna berättade om barndomsplatsen talade alla tre i ett lägre röstläge på modersmålet. Maria förklarade att hon blev mer specifik och detaljrik i berättelsen om barndomsplatsen på modersmålet. Hon beskrev: ”Ja, och det är den doft som kommer när jag minns den plantan och när du bara vevar den runt, det doftar så...” Att först berätta på modersmålet hjälpte henne att måla upp bilden framför sig och det blev lättare att sedan berätta om samma sak på svenska. Min tolkning är att berättelsen på modersmålet (*mimesis I*) gav henne en ingång till *sinnlig närvaro* (*i mimesis II*) och det fysiska minnet tog snabbt plats i kroppen (*mimesis III*). Hennes andning blev en aning hög, tempot var snabbt och hon sade att hon ”kom ihåg allt”.

Jag upplever att Lones röstläge blev en aning lägre på modersmålet. Hon pratade fortare på danska än på svenska och meningarna blir längre än vad luften räcker till. Hon beskrev en spontan lekfullhet, ett annat lugn och mer ”flow” i modersmålet och en obegränsad tillgång till ord att välja mellan. Detta påverkade andningen vilket medförde att hon pressade hon rösten för att luften skulle räckta hela vägen och den blev betydligt knarrigare i slutet av meningarna. Här blir det tydligt hur minnet i modersmålet (*mimesis I*) tar plats i berättelsen i rummet (*mimesis II*) och avtecknar sig i rösten (*mimesis III*). Till skillnad från de andra informanterna hämmade friheten Lone i modersmålet, när hon sedan berättade samma berättelse på svenska:

Jag kan känna mig lite hämmad, plötsligen, från att jag började på danskan, simhallshistorian alltså och ser simhallen *brrr* och sen ska jag återberätta den på svenska. Och plötsligt så kände jag *what happend?*...och det kändes tråkigt och det som att jag blev en smula tramsig, inte har samma fria-rum och kreativitet. Och det blir lite hämmande tycker jag. Jag känner mig inte lika spontan, inte lika rolig, inte lika intressant.

Även Carlos hade lätt att framkalla bilder i den första berättelsen på *modersmålet* (*mimesis I*), då han var åtta år: ”Jag kommer ihåg allt mycket bra, och det kommer en massa bilder...direkt, och solen...mycket ljus. En atmosfär och miljökänsla...liksom på en gång.” Genom den *sinnliga närvaron* sökte han efter beskrivningar i bilder, själva ”sökandet” avtecknade sig i rösten i form av knarr. Men röstanalysen visade även att spanskan gav honom ett relativt snabbt tempo och melodisk variation i prosodin. Själv beskrev han sin upplevelse av sin egen röst på modersmålet som ”Mer legato, som musik, kontinuitet, flöde. På spanska säger jag bara vad som kommer från mina tankar direkt.”

Minnet tar plats: På frågan om i vilket språk som minnet tog mest plats svarade både Carlos och Maria utan tvekan att det var i modersmålet (*mimesis I*). Tryggheten i modersmålet, vilket till exempel kan påverka tempo och prosodi kanske också bidrog till att minnena tog plats i stunden (*mimesis II*). Maria reflekterade över varför modersmålet tog mest plats även i den andra berättelsen: ”Jag berättade om temat andra gången och då mindes jag mer...Var det därför att jag pratade på lettiska eller var det för att jag berättade andra gången...om samma sak?” Lone menade att hon lägger lika mycket kraft inom båda berättelserna på båda språken. Lika mycket intention, lika mycket vilja, vilket också avtecknade sig i rösten ungefär på samma sätt i röstanalysen i båda språken. Men hon

menade att de hade olika perspektiv i förhållande till berättelsen, den på modersmålet var mer känslomässig och den på andraspråket var mer förnuftburen.

Kultur: När det handlar om modersmål och kulturell identitet fick informanterna olika fördelar, Lone vittnade om att det ibland kan det slå över i ”exotism” från samhällets sida. Hon brukar få positiv respons utifrån att hon är dansk i Sverige (*ipse* och *idem*) och upplevde att det ofta väcker starka positiva känslor hos andra, vilket hon kan dra nytta av (*mimesis III*). I vissa sammanhang kan det också verka positivt att inte vara svensk, vilket kan ge mer uppmärksamhet och plats. Olika nationaliteter och språk har enligt traditioner och normer olika status i Sverige. Maria brukar använda sig av sin nervositet och ”spela” barnslig och låta på ett barnsligt sätt (*mimesis III*) när hon pratar svenska vilket brukar fungera bra och göra situationen mer avspänd (*mimesis II*). Carlos upplevde att kulturen i Sverige är lugnare än i Mexico: ”Man har mer tid att prata och fundera och tänka. Det går så fort i Mexico, det är snabbare, man pratar spanska snabbare än svenska. Det är min kulturella upplevelse.” Röstanalysen visade på att Carlos hade ett högre tempo i berättelsen på spanska, än i den på svenska.

Andraspråkets inverkan på modersmålet: Lone och Carlos vittnade om hur andraspråken påverkar uttalet på modersmålet. Genom den *mimetiska processen* skapas ny identitet i mötet med det ”nya” jaget i en gammal miljö. (*mimesis I, mimesis 2, mimesis III – idem* och *ipse*). Till exempel när de reser hem till sitt barndomsland och familj och vänner påpekar att de inte pratar sitt modersmål korrekt längre (*idem* och *ipse*). Det kan ta flera dagar innan språket lägger sig på plats och de känner sig fria igen. Lone tyckte inte att hon varken pratar danska eller svenska korrekt längre. Carlos beskrev det såhär:

Svenskan påverkar också mitt uttal på spanska. När jag hälsar på min familj, alla säger att jag låter annorlunda. Jag kan höra allt jag gör. Men det tar en vecka och sen är allt som vanligt. Efter lovet, lyssnade jag på musik och pratade mycket spanska med min dotter. Men det tog en vecka, att kunna läsa ordentligt. Först kände jag lite frustration, men sen blev det bättre. Man måste hålla ihop språken, hela tiden.

Känslor: Det finns mycket frustration inblandat i växlingen mellan språken och en känsla av ofrihet. Det är på modersmålet som de helst bråkar, uttrycker kärleksförklaringar och argumenterar (*idem* och *ipse/sinnlig närvaro*). Den känslomässiga närheten till orden finns inte alltid där. Lones förhållande till känslor i språket och rösten skiljde sig lite från de andras: ”Alltså om jag är väldigt upprörd och arg så reflekterar jag inte över vilket språk jag uttrycker mig på.” Carlos beskriver:

Jag kan bli känslomässigt påverkad på svenska, i en konflikt och jag känner mig stressad. Då kommer det svenska på en gång...Svenskan blir mycket mer rå, rätt i orden. Det finns mer flöde i känslorna på spanska, ett ord vibrerar starkare på spanska än på svenska.

Identitet och modersmål: Hur fungerar rösten i förhållande till de olika identiteter vi har inom oss? När är någon sitt ”sanna jag”? Med vem är man sitt sanna jag? När stämmer den egna rösten ihop med det man vill uttrycka på ett ”äkta” och ”sant” sätt och är det ens möjligt? Maria funderade omkring den ”naturliga” rösten kopplat till identiteten på ett intressant sätt:

Ibland uttrycker jag mig inte med ord, men med ljud från djurvärlden. På grund av känslor. Det är kanske en frihet jag känner i min röst, att jag kan göra sådana grejer och det känns naturligt. Även om jag är sjuk och min röst inte fungerar, kan jag ändå

göra samma ljud, men på andra sätt. Det är en metod jag använder, det är min grej, det är som ett verktyg för att kommunicera.

Både Maria och Carlos uttryckte ett behov av att få ihop modersmålsidentiteten med andraspråksidentiteten (*idem och ipse*). Lone beskrev att nuförtiden ligger både danskan och svenskan framför henne när hon ska tala och att hon får konstruera vad hon ska säga istället för att bara vara. Hon upplever att hon får ett sämre självförtroende när hon talar med andra svenskspråkiga (*idem och ipse*) oavsett vilket språk hon själv använder. Maria reflekterade över sin självkänsla (*ipse*) i de olika språken:

Det är typ som att gå tillbaka till sig själv. På lettiska känns det som att jag är 100% mig och på svenska tappar jag en del...ibland jag bara tänker – det borde vara cool om några svenska människor känner mig på lettiska.

Informanterna uttrycker att modersmålet fungerar som en trygghet. Carlos berättade att ibland kan det uppstå ett behov av att ta paus och återkomma till sig själv: ”Jag måste komma ihåg det varje dag, att komma tillbaka till mig, bara några minuter...jag känner mig som en skådespelare.” När Carlos växlar mellan spanska och svenskan visar röstanalysen på ett lägre röstläge på spanska.

Delfördjupning: Den sinnliga närvaron i modersmålet är stark, vilket också avspeglar sig i rösten i form av tempo, röstläge, varierad prosodi och pauser. Informanterna berättade om behovet av att få tala på sitt modersmål och ”få komma tillbaka till sig själv” då och då. Lone vittnade om ett läge där hon har tappat sitt modersmål och talar ett sorts mixat språk, vilket påverkar hennes identitet på olika sätt beroende på vilket sammanhang hon befinner sig i.

5.4.2 Analysresultat utifrån andraspråkets sinnliga närvaro

Den sinnliga närvaron i andraspråket: Gemensamt för alla informanterna är den *sinnliga närvarons* förändring i andraspråket (*idem och ipse*). De *sinnliga upplevelserna* i berättelserna blev till exempel inte lika starka på andraspråket och det var svårare att förmedla samma känsla av berättelsens upplevelse på andraspråket. Närvaron upplevdes som mer distanserad och berättelserna kortades av en aning på grund av bristen på ord (*mimesis II*). Carlos beskrev det som att läsa texterna på en film, ”man bara ser texten och inte så mycket vad som händer på skärmen”. Maria reflekterar över närvaron i orden: ”När jag berättade på svenska förstod jag att – jag hade känslan – men jag kunde inte ge den för dig och den funkade inte så bra – och därför hoppade jag typ bara till nästa grej...” Carlos beskriver andraspråket som en funktionsnedsättning och att det är svårt att hitta rätt ord i andraspråket att associera rätt känsla med. Olika språk har sina specifika språkljud, sina konsonanter och vokaler, vilka för med sig olika röstliga utmaningar för den som ska lära sig ett nytt språk. Röstanalyserna visade att de olika modersmålen färgade rösterna i andraspråket på olika sätt i förhållande till bland annat prosodi, tempo, variation och röstläge. Carlos berättar: ”Förut var jag tvungen att tänka hur jag ska placera och prata här i munnen, för på spanska, har vi bara fem vokaler, ni har nio och korta och långa: Det blir sammanlagt femton!”

Att blanda språken: I förhållande till den första berättelsen om barndomsplatsen (*mimesis I-III, idem-ipse*) tyckte Lone till skillnad från Maria och Carlos att det var svårt att börja berätta på modersmålet och sedan berätta samma berättelse på andraspråket.” (*Idem och ipse*). Det är lättare när jag ska tala svenska, att börja på svenska, än att börja på danska, och sen gå till svenskan”. Det kan ha att göra med att hon levt länge i Sverige

och att hennes språkliga identitet i svenskan är inarbetad (*idem* och *ipse*). Hon mixade språken redan från början och har klarat sig bra på det. Det kan också handla om att det danska språket på många sätt ligger nära det svenska. Lones röstanalys visade att båda språken färgar av sig på varandra. Men i svenskan hjälper de svenska vokaler till att ge klang till rösten och ett lite högre taltonläge vilket gör att hon inte knarrar lika mycket som i danskan. Modersmålet fungerade inte på samma sätt som en hemman plats för Lone, som för de andra rent ”röstligt”. Hon har en identitet i sitt svenska tal (*idem-ipse*). I förhållande till vilket språk som används för att uttrycka kärlek och känslor, säger Lone: ”Jag mixar språken hur som helst, och det har inte spelat någon roll och det spelar ingen roll vilket språk vi pratar tillsammans och det är också därför jag inte pratar någon bra svenska.”

Ofrihet och känslor: Gemensamt för både Carlos och Maria var känslan av ofrihet i andraspråket. På frågan om det finns situationer då förhållandet till rösten och språket i andraspråket påverkades extra mycket svarade Carlos: ”Jag känner mig inte fri. Jag vill förstå, jag kan inte, det kommer tankar som ah, det finns tusen millioner ord som jag inte kan!” Maria berättar att hon aldrig har visat för någon att hon är arg på svenska och aldrig bråkat på svenska (*mimesis II* och *III*) ”Men jag tror att det är så överallt i Sverige, du bråkar inte så mycket”. Kanske har hon därmed inte testat sin svenska ”känslomässigt arga röst” (*mimesis III*). När det handlar om att visa uppskattning för någon annan förklarar hon: ”Då känns det inte som att språket spelar så stor roll, för det handlar ju om attityd och hur man tittar på varandra” (*mimesis II*). Lone berättade att hon behöver använda kroppen mycket när hon pratar svenska. Hon liksom förtydligar genom att kompensera fysiskt för att få fram det vill uttrycka (*mimesis I-III*). Ibland blev det tydligt i informanternas utsagor hur den självupplevda identiteten krockar med en kollektiv eller kulturell identitet: ”Jag tycker att många svenskar låter så kloka när de pratar, de reflekterar över saker på kloka sätt och jag känner ju att jag inte är så och så kommer jag med mitt eget självförtroende...” Maria har aldrig bråkat på svenska eller visat för någon att hon är arg på svenska:

Det känns ju jätteannorlunda, hur människor pratar och hur de betar sig, hur de visar sina känslor eller attityder här i Sverige eller i Lettland. Och därför känns det som att jag aldrig har visat någon att jag är typ arg, på svenska. Jag har aldrig bråkat på svenska, aldrig.

Carlos behöver mycket tid för att hitta orden i andraspråket (*mimesis I-III*) han behöver tid både innan han ska prata och efter han har pratat för att ”granska” det han ska säga och det han sagt. Det är en långsam process som påverkar honom mycket eftersom han upplever att spanskan går mycket snabbare. Han beskrev sin röst på svenska när han blir stressad på det här sättet: ”Det låter mycket långsamt och jag darrar väldigt mycket, tvekar. En idé-fras låter separat liksom, inte som en helhet, bara som småbitar liksom. Det låter onaturligt.” Carlos har svårt att dra fördelar och känner sig ofta mest frustrerad och ofri när han talar svenska (*mimesis III, idem och ipse*). Han berättade att det tar flera sekunder långsammare på svenska än på spanska. Översättandet gav sig uttryck i knarr och skrap i rösten:

Det är också kulturen är lite lugnare här än i Mexiko, man har mer tid att prata...och fundera efter och tänka. Det är så fort i Mexiko, det är snabbare, man pratar spanska snabbare än svenska...det är min kulturella upplevelse.

Delfördjupning: Informanterna vittnade på olika sätt om en ofrihet i andraspråket. Upplevelsen i kroppen färgar av sig på röstens uttryck i andning, tempo, röstläge, knarr, skrap med mera.

5.4.3 Analysresultat utifrån röstens förändring vid språkbyte

Carlos: ”Ibland känner jag mig osäker, eller jag säger ingenting, min röst försvinner...” Erfarenheterna påverkar kroppen, som påverkar rösten (*mimesis I-III*). Liksom identiteten förändras i kommunikation med omvärlden (*idem-ipse*), ändrar och anpassar sig kroppen och rösten i mötet med olika sociala rum, kontexter och situationer. Eftersom den här uppsatsen utgår från röstens förändring i relation med identiteten ligger intresset i de små förändringarna och anpassningarna som kan ske i rösten när en person pratar på modersmålet kontra andraspråket och i vilka kontexter det sker. Maria reflekterade över hur det känns i kroppen när hon pratar svenska i förhållande till lettiska: ”På svenska skulle jag tänka jättemycket om det, om hur jag står eller sitter och att jag måste andas och ha flödet. Men på lettiska, även om jag borde tänka på det... ändå mindre.”

Röst och kropp i språkbytet: Lone berättar vad som hände i hennes kropp när hon berättade på svenska.

Det var väldigt tydligt när jag pratade på svenska, att jag tänkte på – så säger man inte på danska... jag har en annan röst inne i huvudet som börjar berätta något annat för mig... så jag mister fokus, energi, kreativitet, intuition, närvaro, för att jag har en annan text som kör samtidigt.

När någon mister fokus, energi, kreativitet, intuition och närvaro visar det sig också i rösten. Tillexempel kan röststyrkan bli lägre, artikulationen otydligare och rösten kan förlora sin riktning (*mimesis III*). Rösterna påverkas olika beroende på vilket språk som informanterna talar, dels utifrån grundton och resonans beroende på artikulation och språkljud. Men också utifrån situationen, med vem eller vilka (*mimesis I-III – idem och ipse*). Carlos beskrev sin känsla av sin röst i spanskan kontra svenskan:

Mer legato, som musik, mer legato, kontinuitet, flöde. På svenska, jag pratar svenska hela tiden, ja, pauser och korta grejer. På spanska jag bara säger vad som kommer från mina tankar direkt.

Stress och frustration i förhållande till andraspråket påverkar också rösten (*mimesis I-III*). Maria förklarar: ” Jag tror att man kan höra att jag är stressad, att det inte finns flöde – eller – liksom trtrtrtrtrtr...(skratt)” Lone uttryckte frustration över att inte bli förstådd när hon ska tala i telefon och beställa eller bokstavera saker. Hon drar ner på tempot och försöker tala ännu tydligare men blir ändå inte förstådd, vilket ger henne dålig självkänsla (*idem och ipse*). Ångesten det ger henne att folk ibland hellre vill prata engelska med henne ger henne sämre självkänsla i svenskan.

Rösten, språket och identiteten: Genom det bestående (*idem*) och det existentiella självet (*ipse*) skapas den *narrativa identiteten* i mötet med verkligheten, i vardagen och i kommunikation med omvärlden. På frågan om rösten bar på något ”äkta” eller något ”sant jag” svarar Maria att hon tror att lettiskan visar någonting som är inne i henne:

Jag tror att andra också kan uppfatta vad som ligger bakom det jag säger. Kanske man inte berättar allt med rösten. Man behöver inte säga när man är trött, eller glad, det kan man höra genom rösten, även om jag inte kan sätta rätt ord till det. Jag tror att andra ändå förstår, från hur det låter.

För Lone flyter rösten och identiteten i svenskan och danskan samman. När hon tänker på sin röst, tänker hon på sin mamma (*mimesis I*), sin syster, på sin bakgrund och barndom. Hon upplever att de talar i samma höga tonläge och hon ända sedan hon var liten har hon fått höra att hennes röst låter ”pipig”:

Min tal-röst är något som förknippar mig väldigt mycket med min egen barndom och min egen historia, ursprung och en tradition om hur man pratar. Och en historia om feedback på min egen röst.

Carlos berättade om sina tankar om identitet i Sverige, speglade genom språket och mötet med verkligheten här (*narrativ identitet*). Han beskrev det som att spela olika roller i sitt liv för att anpassa sig och fungera i olika sammanhang. Rösten som personligt uttrycksmedel blir därmed medskapare i processen.

Jag kan inte förklara exakt vem jag är i Sverige. Jag har inte skapat en identitet här. Men det kanske inte är så viktig, jag håller också på att släppa taget och inte definiera det. En identitet ska vara fri. Men absolut, att inte känna sig fri är konstigt. Det är som teater, det känns så, att jag är som en skådespelare här i Sverige, mycket att lära mig framträda... Men det är också bara för jag inte kan förstå dåliga koder, nyanser eller känslor. Jag måste jobba och göra det som jag behöver göra. Och slutet på dagen känner jag mig nöjd. Det är som skådespelaren.

Delfördjupning: Informanternas berättelser om deras upplevelser omkring sin röst och identitet i bytet mellan modersmålet och andraspråket handlar till stor del om möten med sig själva i olika situationer som på olika sätt färgar av sig på rösten. Genom den *mimetiska processen* skapas den röstliga identiteten (*idem och ipse*) på nytt hela tiden i olika varianter med olika röstparametrar.

5.5 Sammanfattning av resultat

Poesi för Jila Mossaed innebär en hudlös känslomässig närhet till orden. Modersmålet kan fungera som en trygghet, ”som en hud som aldrig faller av” som Mossaed uttrycker det.¹⁰³ Den känslomässiga närheten i uttrycket, den fysiska och psykiska närheten, kallar jag i den här studien för den *sinnliga närvaron*. Jag har gett mig själv och mina informanter en stor utmaning i att undersöka och försöka förstå hur detta låter. Kanske är Marias reflektion över sin ”sanna” eller ”äka” röst, när hon jämförde sina emotionella röstläten med djurens, den som kommer närmast en förklaring av dilemmat. I och med det förklarar hon det både psykisk och den fysisk. För djurets läten kan väl inte vara någonting annat än ”äka” i förhållande till djuret själv? Genom att lyssna på informanternas röster och deras egna upplevelser av sig själva och sin röst i språkbytet mellan modersmålet och andraspråket har min kunskap fördjupats i frågan om den känslomässiga närheten. Där behövs inga ordböcker, för det är innanför huden som rösten har sitt ursprung. Informanterna vittnar om modersmålets grundläggande betydelse för deras identitet. Dels som en hemvist att få falla tillbaka och böttna i, men också få känna sig fri och stämma av sin röst i. Rösten och närvaron med sig själv i andraspråket upplevs ibland som konstlad och ”speland”. Identitetsmässigt upplevs det ibland frustrerande att inte kunna ge uttryck för hela sig själv. Det tar tid att hitta sig själv i ett nytt språk. I vilket språk som än röstens hemvist ligger i innebär det en känslomässig närhet, som jag menar kan höras i rösten i form av *sinnlig närvaro*. Detta vittnar informanterna om på olika sätt. Efter att ha genomfört undersökningen med informanterna förstod jag att det var generellt

¹⁰³ Jila Mossaed i P1 kultur <https://sverigesradio.se/avsnitt/1202952> (hämtad 2019-04-18)

svårt för dem att ge detaljerade beskrivningar om upplevelsen av sin röst. Det krävs en stor insikt om ämnet och en vana att reflektera över sin röst för att kunna sätta ord på det. Däremot beskriver de sina känslor och vad som händer fysiskt i kroppen. Lones närhet men också problematiska förhållande till svenskan, gör att det är känslorna som styr det som kommer ut och det hon vill förmedla oavsett vilket språk hon talar. Maria upplever att det inte är någon av hennes svenska vänner som träffat hennes ”lettiska identitet”, där hon är 100% sig själv. För Carlos är tiden det tar för honom att översätta mellan språken frustrerande och däremellan ”darrar” hans känslomässiga närhet, redo att fatta tag på rätt ord. Allas olika positioner i förhållande till sina språk påverkar dem som individer och hur deras röster låter på olika sätt, i olika situationer i kommunikation med omvärlden. Vilket ger deras röster olika uttryck för *sinnlig närvaro*.

6. Diskussion

Diskussionen är indelad i en resultatdiskussion, implikationer, samt vidare forskning och avslutas med en epilög.

6.1 Resultatdiskussion

I den här studiens lilla omfång finns det ingen möjlighet till nya stora upptäckter eller nytolkningar av ämnet röst och identitet, men det är ett försök att utifrån min egen förståelse lyssna till mina informanternas inspelade röster i relation till deras egna reflektioner i intervjuerna, för att skapa ny förståelse om ämnet. Jag har flera gånger backat inför svårigheten, men jag ser resultatet som ett steg på vägen och förhoppningsvis väcker det nya tankar hos läsaren.

Tidigare forskning om röst och andraspråk som jag har tagit del av, har använt sig av akustisk, men även perceptuell mätning av taltonläget och röststyrkan i språkskiftet hos flerspråkiga informanter.¹⁰⁴ Resultaten visade på mer eller mindre skillnad i taltonläget i mätningarna. Även förändringar i språkskiftet visades i röstparametrarna, knarr, pressad fonation och skrap och kan jämföras med denna studie.¹⁰⁵ Men skillnaderna låg även i subjektiva och objektiva upplevelser av språken. Flera av studiernas slutdiskussioner landade bland annat i en önskan om vidare forskning om identiteten i språket och rösten. Jag antog utmaningen att ta mig in i detta svårhanterliga och mångbottnade ämne. Resultatet av denna studie blev överlag mer analytiskt än jag hade förutsett. Begreppet identitet och rösten som fenomen är existentiellt och många gånger svårt att förklara. För att koppla ihop dessa två använde jag mig av begreppet *sinnlig närvaro* och hur det uttrycks i modersmålet respektive andraspråket och om det skiljer sig åt. Resultatet bekräftar till stor del sånt som jag förutspådde, men det var i kopplingen mellan det jag hörde från röstanalyserna och utifrån informanternas egna utsagor i intervjuerna som det blev konkret. *Sinnlig närvaro* är ingenting som pratas om och uttrycks till vardags, utan något som erfars och känns i stunden och sedan snabbt försvinner igen. Därför handlade analysen om att gripa tag i det som ofta inte kan uttryckas i ord och med hjälp av de metodiska verktygen belysa och verbalisera det som ofta bara upplevs och inte pratas om. Medvetenheten om att rösten blir påverkad genom identitetens möte med omvärlden och

---

¹⁰⁴ Lina Nyman Lallerstedt, 2018.

¹⁰⁵ Elena Dernroth, 2010.

kulturen kanske kan bidra till vidare tankar och acceptans hos personer som ska möta en ny kultur och ett nytt språk genom sitt modersmål.

Att göra röstinspelningar av modersmålet och jämföra med andraspråket upptäckte jag var ett effektivt sätt att upptäcka kvaliteter och variationer i modersmålet vilket kan vara till nytta och användas i andraspråksundervisningen. Men även för röst och uttalsträning ur ett andraspråksperspektiv. Det kan dels ge en möjlighet att ”komma tillbaka till sig själv” och till den egna rösten i modersmålet, dels en möjlighet att själv höra olika röstparametrar som tempo, andning, röstläge, språkljud med mera i sin röst. Genom att bli medveten om dessa parametrar kan det hjälpa språk eller rösteleven att utnyttja eller förändra dessa delar till fördel för rösten, språket och uttrycket.

Under inspelningssituationen satt jag flera gånger och funderade på om jag hade formulerat frågorna rätt och om frågorna skulle hjälpa mig att få tag på själva kärnan och syftet i undersökningen. Det var svårt att få informanterna att uttala sig om upplevelsen i sin egen röst, eftersom det generellt inte är något som reflekteras över förrän rösten får fysiska problem, till exempel vid heshet eller medicinska åkommor. Jag undrar också om det hade påverkat rösten och resultatet på ett annat sätt om jag ändrat ordningsföljden på språken. Två av mina informanter är musikpedagogstudenter och har en professionell musikalisk vokabulär, vilket kan ha påverkat valet av ord i deras reflektioner i förhållande till prosodin eller språkmelodin i det talade språket. Samma informanter var också med i pilotundersökningen som genomfördes ett halvår innan vilket gjorde att de hade möjlighet att reflektera över ämnet inför denna undersökning.

Det går inte att generalisera endast utifrån resultatet av tre individers berättelser och delgivna erfarenheter i ämnet och det är heller inte syftet med studien. Men jag hoppas att läsarna kan spegla och känna igen sig i informanternas utsagor, samt att undersökningen kan leda vidare till nya tankar i ämnet, både pedagogiskt och individuellt.

6.2 Implikationer

Katrin Ahlgren skriver i sin doktorsavhandling om Bonny Nortons forskning om identitet ”...att andraspråksinläringen sker i en kontext som inte alltid är inkluderande och att det därför är av stor vikt att inom andraspråksforskningen utveckla ett identitetsbegrepp som kan förstås med hänsyn till ojämna sociala strukturer.”¹⁰⁶ Min åsikt är att Sverige speglar en polariserad värld. Genom mina glasögon ser jag ett segregerat samhälle med stora klyftor mellan stad, landsbygd och olika socioekonomiska samhällen, vilket bidrar till en uppdelning i ”vi och dem”. Det ställs krav på asylsökande att lära sig svenska om de ska få stanna i Sverige och det utdelas bonusar till dem som lär sig språket snabbt. I min värld går inte de krav som ställs på att lära sig det nya språket ihop med det segregerade samhället. Att helt lyckas omfamna ett språk kräver en inkludering i samhället.

6.3 Metoddiskussion

Utifrån min egen bakgrund som skådespelare finns berättelsen som medel nära till hands och mötet med Paul Ricouers narrativa metod var både spännande och svårhanterlig. Ibland kändes den onödigt krånglig och jag fick kämpa med att inte omforma den för att

---

¹⁰⁶ Bonny Norton, *Identity and Language learning – Gender, ethnicity and educational change* (London: Longman, 2000), s. 21. se Katrin Ahlgren. *Narrativa identiteter och levande metaforer i ett andraspråksperspektiv*. Diss., (Stockholm: Stockholms universitet, 2014), s. 21.

passa in i min undersökning. Till viss del upplever jag att teorin och metoden blev mer intressant än själva resultatet. I Silwa Claesson, Henrik Hallström, Wilhelm Kardemark och Signhild Risenfors artikel om tolkningens roll i Ricoeurs kritiska hermeneutik vid empiriska studier lyfts samma dilemma fram.¹⁰⁷ De använder Ricoeurs filosofiska teori som exempel och påpekar svårigheten när metoden tenderar att ta över och definierar själva forskningsproblemet. ”Det kan medföra att forskningen snarast blir till ett bevis för relevansen hos en viss teoretisk inriktning, och inte att teorin är till för att skapa ny förståelse.”¹⁰⁸ En kritik mot att använda sig av Ricoeurs hermeneutik i empiriska studier har varit att de är skrivna just som filosofiska texter och inte är till för att användas rent praktiskt.¹⁰⁹

Ett problem när Ricoeur hermeneutik används till analys av empiriska data, är att man vid den typen av tolkning för hans tänkande ett steg längre än vad han själv avsåg. En annan aspekt som bör uppmärksammas är att Ricoeur ofta är skeptisk till författare som med avsikt försöker skapa existentiellt viktiga texter. Han hävdar verk som har tydliga pedagogiska, religiösa eller ideologiska pekpinnar har mycket svagare inverkan på läsare än verk som inte explicit försöker påverka.¹¹⁰

Huruvida ovanstående stämmer med denna studie är upp till läsaren att avgöra. För mig innebar metoden en möjlighet att undersöka problemet både praktiskt och existentiellt, vilket var den uppgift jag gav mig själv. Att använda Ricoeurs narrativa metod för identitetsskapandet både som teoretisk utgångspunkt samt som metod och analysverktyg, gav mig både fördelar och nackdelar. Det fick mig att titta på den narrativa metoden och den identitetsskapande processen ur ett tredimensionellt perspektiv. Jag upplever metoden till viss del som sig själv ”god nog”. Det var en sak att förstå den rent teoretiskt, en helt annan att använda mig utav den praktiskt. Claesson, Hallström, Kardemark och Risenfors påpekar också att Ricoeurs kritiska hermeneutik öppnar upp för ett reflexivt arbetssätt och förhållande till empiriska data. Öppenheten i metoden tvingar oss att kritiskt reflektera över vår tidigare förståelse.¹¹¹ Att designa en studie med den narrativa metoden som verktyg, var delvis en fysisk och svettig uppgift. Men det gav mig tillsammans med röstanalysen, ett analysredskap att arbeta med i analysen av empirin. Frågan kvarstår om det verkligen är möjligt att använda det *narrativa identitetsskapandet* som en meningsskapande process i en så pass liten studie som denna.

Jag var tveksam till att använda mig av röstanalysen som analysmetod i en sådan här studie. Röstanalysen fungerade till en viss nivå, men sedan krävdes något mer för att få den helhetsanalys som jag ville uppnå. Det krävs en insikt om den egna positionen som analysperson och det är viktigt att komma ihåg att när någon gör en röstanalys på en röst som talar ett annat språk än det hen själv talar fungerar det egna språket som norm. Min analysposition är med svenska som modersmål och utifrån den uppfattar jag olika röstparametrar i andraspråket. Dessa parametrar i rösten kan förutom språkets olika språkljud vara kulturellt betingade, vilket jag inte kan uttala mig om, om jag inte kan språket eller har levd kunskap i kulturen. Jag står alltså för det ”normala” sättet att låta på. Det kan finnas röstliga ideal i språk som inte passar in i analysmallen och som jag inte känner till. Till exempel kommenterade jag konsekvent inte artikulationen i modersmålet.

---

¹⁰⁷ Claesson, Hallström, Kardemark & Risenfors 2011, s. 18–35.

¹⁰⁸ Ibid, s. 32.

¹⁰⁹ Ibid, s. 31.

¹¹⁰ Ibid, s. 20.

¹¹¹ Ibid, s. 33.

Andra noteringar jag gjorde i röstanalyserna för informanternas modersmål är framför allt för att jämföra med vad som hände i rösten när dem berättade samma sak på svenska. Resultatet visade även på andra parametrar och variationer än mätbara och leder till ett vidare tänk omkring orsak och verkan.

6.4 Vidare forskning

Resan i ämnet röst och identitet blev bara längre och längre ju mer jag skrev och undersökte. Ämnet växte hela tiden och tillslut fanns det en gräns. Därför skulle det vara intressant att se vidare forskning om just detta ämne. En forskning med större tidsram och med nya infallsvinklar. Jag skulle vilja se forskning där modersmålet utnyttjas i andraspråksundervisningen och lyfter fram betydelsen av en röstlig identitet i processen. Ett annat forskningsområde som leder vidare på denna studie är formandet av rösten i förhållande till en kulturs historia.

6.5 Epilog

Låna mig ditt språk

Lär mig ordens rötter

låt mig leka med dina ord

låt mig skapa

nya konstiga meningar med dem

låt mig ge orden

nya färger

nya dimensioner

låna mig ditt språk

dina substantiv

låt mig ta dem med på en äventyrlig resa

Jila Mossaed ¹¹²

---

¹¹² Jila Mossaed, *Månen och den eviga kon* (Stockholm: Ordfront, 1997), s. 69.

Referenser

- Ahlgren, Katrin, *Narrativa identiteter och levande metaforer i ett andraspråksperspektiv*, doktorsavhandling (Stockholm: Stockholms Universitet, 2014).
- Andersson, Louise, "Tricky business!", i *Normkritisk pedagogik, Makt, lärande och strategier för förändring*, red. Janne Bromseth & Frida Darj (Uppsala: Uppsala universitet, 2010).
- Bjerstedt, Sven, *Storytelling in Jazz Improvisation*, doktorsavhandling (Lund: Lunds Universitet, 2014).
- Bjerstedt, Sven & Fossum, Hanne & Leijonhufvud, Susanna & Lonnert, Lia, *The musical present: A Polyphonic philosophical investigation*, *Nordisk musikpedagogisk forskning*, årbok 17. (Oslo: Norges musikhögskola, 2017).
- Claesson, Silwa., Hallström, Henrik., Kardemark, Wilhelm., & Risenfors, Signhild., "Ricoeurs kritiska hermeneutik vid empiriska studier" *Pedagogisk forskning i Sverige*, årg. 16:1 (2011), s. 18-35.
- Dernroth, Elena, *Röst, tvåspråkighet och röstproblem*. Kand. (Linköping: Linköping Universitet, 2010)
- Furu, Ann-Christin, *Professionell röst användning i läraryrket* (Lund: Studentlitteratur, 2017).
- Eng, Staffan, "Jila Mossaed", *Språktidningen* volym: 2, (2019), s. 32.
- Hammarberg, Britta & Hartelius, Lena & Nettelbladt, Ulrika, *Logopedi* (Författarna: Studentlitteratur, 2008).
- Hammarén, Nils & Johansson, Thomas, *Identitet-vilka är du?* (Stockholm: Natur och Kultur, 2007).
- Kristensson, Uggla, Bengt, *Kommunikation på bristningsgränsen: En studie i Paul Ricoeurs projekt*, doktorsavhandling (Stockholm: Symposion, 1994).
- Lallerstedt, Nyman, Lina, *Språkens taltonlägen – en studie i förändring av FO vid tvåspråkighet*, kandidatuppsats (Huddinge: Stockholms Musikpedagogiska institut, 2018).
- Leijonhufvud, Susanna, *Sångupplevelse - en klingande bekräftelse på min existens i världen*, lic.-avh (Stockholm: KMH förlaget, 2011).
- Lindblad, Per, *Rösten* (Lund: Studentlitteratur, 1992).

- Maltén, Arne, *Kommunikation och konflikthantering – en introduktion*, uppl. 1:18 (Lund: Studentlitteratur AB, 1998).
- Musk, Nigel & Wedin, Åsa., *Flerspråkighet, identitet och lärande* (Lund: Studentlitteratur, 2010).
- Mossaed, Jila, *Månen och den eviga kon* (Stockholm: Ordfront, 1997), s. 69.
- Nationalencyklopedin <https://www.ne.se/sök/?t=uppslagsverk&q=andraspråk> (hämtad 2019-03-12).
- Norton, Bonny, *Identity and language learning Extending the Conversation*, 2nd Ed. (Canada: Multilingual Matters, 2013).
- P1 Kultur – Jila Mossaeds inträde i Akademin och Springsteens segertåg på Broadway. (Radio-program) Stockholm: Sveriges Radio. 2018.
<https://sverigesradio.se/avsnitt/1202952>
- Davidson, Bo & Patel, Runa, *Forskningsmetodikens grunder*, 4:9 (Lund: Studentlitteratur, 2011).
- Ricoeur, Paul, *Time and narrative, volym 1* (Chicago: University of Chicago, 1984).
- Schei, Bergesen, Tiri, *En diskursteoretisk analyse av proffesionelle sangeres identitetsdannelse*, doktorsavhandling (Bergen universitet, 2007).
- Sundberg, Johan., *Röslära*, 3 uppl. (Visby: Books on demand, 2001).
- Sörensdotter, Renita, ”En störande, utmanande och obekväm pedagogik. Om queerteoriernas relevans för en normbrytande undervisning” i *Normkritisk pedagogik. Makt, lärande och strategier för förändring*, red. Bromseth, Janne & Darj, Frida (Uppsala: Uppsala universitet, 2010), s. 140).
- Ödman, Per-Johan, *Tolkning, förståelse, vetande: hermeneutik i teori och praktik*. (Stockholm: Nordstedts akademiska förlag, 2007).

Bilaga 1: Pilotundersökningen

PILOTUNDERSÖKNING

För att prova mina tankar på hur en sådan här undersökning skulle kunna gå till och för att prova att utforma frågor genomförde jag i maj 2018 en pilotundersökning:

Jag bad två informanter, födda Mexiko resp. Lettland att berätta om sitt barndomshem eller en plats som betytt mycket för dem som barn. Först på sitt modersmål och sedan samma sak på svenska. Efter varje berättelse på vardera språk ställde jag följande frågor till dem:

1. Hur upplever du din röst när du berättar på spanska/lettiska?
2. När du berättade det här, kunde du se ”det här” framför dig?
Kunde du uppleva några lukter eller se några färger? Kanske känna smaker?

Efteråt ställde jag frågorna:

3. Kan du beskriva hur din röst ändras när du byter språk?
4. Ser bilderna olika ut och på vilket sätt gör de det om du jämför de olika språken?

Kort sammanfattning: Jag använde mig av *personligt anknuten berättelse* för att ge informanten en möjlighet att vara personligt och känslomässigt förankrad till texten. Därigenom tror jag att det finns en större möjlighet att jobba med den sinnliga närvaro i språket.

*Min spansktalande informant hade ett djupare röstläge på spanska, en mer varierad prosodi och flöde. Han log ibland när han berättade vilket färgade hans ansiktsuttryck och röstklang. Bilderna var starkare, han kunde känna lukter och se färger.

Hans berättelse på svenska var ca 20 sekunder kortare än den på spanska och jag upplevde ett högre röstläge och mer knarr. Han såg inte så många bilder och bara färger. ”På spanskan känns det mer naturligt.” Jag behöver tänka på hur jag rör munnen på svenska.” ”Jag är aktsam när jag pratar svenska, ibland kanske jag är för vaksam och tänker för mycket”.

*Min lettisktalande informant hade också ett högre röstläge och mer knarr på svenska. ”Det är bara att låta tankarna gå på lettiska”. Hon såg starka bilder på lettiska och ljusa och starka färger. På svenska låg mycket fokus i vad och hur hon skulle säga. ”Det blir mindre flöde, bara ord, ord, ord”. ”Det känns mer skarpt på svenska”. Hennes berättelser var ungefär lika långa på båda språken. Intressant till sammanhanget är att hon hade förberett sin svenska berättelse hemma och slagit upp översättningar på ord.

Reflektion: Jag upplever att inlevelsen i berättelsen på modersmålet var mer nyanserade och bådars röster bottnade i bilderna som de levererade. De var helt enkelt mer närvarande med det de berättade om.

För att koppla det här resultatet till mina frågor undrar jag följande: Hur påverkar det i förlängningen en människa och dess roll och identitet att känna sig osäker, vaksam, aktsam och onaturlig i talet och rösten?

Påverkades resultatet av att de först fick leverera på sitt modersmål och efter det på svenska? Ett sätt att undvika det kan vara att be informanten att berätta på två olika teman, så att inte det ena språket ska "ta över" samma berättelse efter den andra.

Jag vill också lägga till frågor om att beskriva känslor på sitt modersmål respektive svenska, tex att bråka.

Preliminära resultat

Min önskan är att undersöka bryggan mellan modersmålet och det nya språket. Genom att utgå från personliga berättelser och identiteten i modersmålet, hoppas jag kunna bidra till det multimodala arbetet i språkundervisningen. Ett försök att med hela individens erfarenhet möta ett nytt språk. Istället för att bara "göra om" och "göra nytt".

Bilaga 2. Undersökningens upplägg

UPPLÄGG FÖR UNDERSÖKNINGEN:

Delge upplägget för informanten:

1. Att informanten berättar båda berättelserna på båda språken. Informanten ska berätta berättelsen till mikrofonen, inte till mig.
2. Frågor om den första och sen den andra berättelser.
3. Vidare intervjufrågor.

Berättelserna och teman:

Berättelse 1 och 2, berättelser på 2-3 min.

Den första berättelsen ska först berättas på modersmålet och sen på svenska.

Den andra berättelsen ska först berättas på svenska och sen på modersmålet.

Berättelse 1. Berätta om ditt barndomshem, eller en plats som betydde mycket för dig som barn.

Berättelse 2. Berätta om en plats sedan du flyttade till Sverige som betyder mycket för dig idag.

Frågor efter att båda berättelserna har berättats i 4 olika versioner.

Förklara först för informanten; Att jag är medveten om att vissa frågor kan upplevas som självklara. Att jag är medveten om svårigheten att lära sig ett språk och att svårigheten till kanske största del ligger i uttalet och att kunna känna sig fri där. Men att jag vill undersöka det som finns mer förutom själva uttalet.

1. Upplevde du någon skillnad på berättelserna på tema 1?
2. Upplevde du någon skillnad på berättelserna på tema 2?
3. Frågor till den första berättelsen:
  - När du berättade på ditt modersmål, kunde du se det du beskrev framför dig? Framkallade berättelsen några lukter, smaker, ljud. Kunde du känna känslan på olika saker/material du beskrev i berättelsen?
  - När du berättade på svenska, kunde du se det du beskrev framför dig? Framkallade berättelsen några lukter, smaker, ljud eller kunde känna känslan på olika saker/material du beskrev i berättelsen?

4. Frågor till den andra berättelsen:

- När du berättade på svenska, kunde du se det du beskrev framför dig?
- Framkallade berättelsen några lukter, smaker, ljud eller kunde känna känslan på olika saker/material du beskrev i berättelsen?

- När du berättade på ditt modersmål, kunde du se det du beskrev framför dig? Framkallade berättelsen några lukter, smaker, ljud eller kunde känna känslan på olika saker/material du beskrev i berättelsen?

Fråga vidare:

5. Hur upplevde du din röst när du berättade på ditt modersmål?

6. Tycker du att din röst ändrades när du berättade på svenska?
  - Känslan i rösten när du talar de olika språken.
  - Kan du beskriva den känslan fysiskt i rösten?

7. I vilket språk tog minnet mest plats?

8. Känner du att du kan röra dig obehindrat mellan de olika språken i vardagen?
  - På vilket sätt kan det yttra sig?
  - Läger du tex till eller drar ifrån något?
  - Upplever du att du använder mer eller mindre detaljer?

9. Finns det något sammanhang i ditt liv i samhället som påverkar dig själv extra mycket i förhållande till din röst och språk? Och hur tar det sig uttryck i sånt fall? (Kan beröra båda språken)

10. Tycker du att den känsla som du har i förhållande till de olika språken hindrar dig i någon situation? I sånt fall på vilket sätt?

11. Finns det situationer där du kan utnyttja och ta tillvara på den känslan på något sätt?

12. Hur är ditt förhållande till att uttrycka känslor på de olika språken som till exempel:
  - Argumentation?
  - Kärlek?
  - Vrede?
  - Beskrivningar?
  - Vardagssnack?

13. Påverkar känslorna din röst olika beroende på vilket språk som du talar?
(Känslor påverkar rösten på olika sätt (tex. i styrka, röstläge eller annan kvalité)
14. Om du skulle beskriva dig själv i förhållande till din röst i de olika språken, hur skulle den beskrivningen se ut?
15. Om du skulle beskriva din röst i förhållande till de olika språken, hur skulle den beskrivningen se ut?
16. Hur gammal är du?
17. Vilken utbildning har du?
18. Var bor du?
19. Hur länge har du bott i Sverige?
20. Vad heter din språkgren/dialekt i modersmålet?

Tilläggsfrågor, som ställdes i efterhand vid ett senare tillfälle:

1. När du tänker på din röst, tycker du att den är bärare av något "äkta", eller något i ditt "sanna jag"?
2. På vilket sätt kan det uttrycka sig på i sånt fall?
3. Finns det en kopplat till språk?
4. Har det en betydelse för dig?